

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2024 30 stp.
Fakultetet for landskap og samfunn

Konfliktlinjer i utviklingen av landbaserte vindkraftanlegg og forebyggende lovendringer – En casestudie av Øyfjellet og Storheia vindkraftverk

Conflict lines in the development of onshore wind farms and preventive legal amendments – A case study of Øyfjellet and Storheia wind farms

Linn Hjelmås
Eiendom

Innholdsfortegnelse

FORORD	4
SAMMENDRAG	5
ABSTRACT	6
FIGUR- OG TABELLISTE	7
ORDLISTE	8
KAPITTEL 1	9
INTRODUKSJON	9
1.1 INNLEDNING	9
1.2 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG MÅL FOR OPPGAVEN	9
1.3 PROBLEMSTILLING.....	10
1.4 BEGRUNNELSE AV MIN PROBLEMSTILLING	11
1.5 OPPGAVENS AVGRENSNING	12
1.6 OPPGAVENS OPPBYGGING	12
KAPITTEL 2	13
METODE OG FORSKNINGSDESIGN	13
2.1 VALG AV FORSKNINGSMETODE	13
2.2 CASESTUDIER	13
2.3 REPRESENTATIVE VINDKRAFTANLEGG; ØYFJELLET OG STORHEIA.	14
2.4 DOKUMENTANALYSE OG LITTERATURSTUDIE.....	14
2.5 UTVELGELSE AV INFORMANTER	14
2.6 INTERVJUGUIDE	14
2.7 INNSAMLING AV DATA	15
2.8 SIKT – LAGRING AV FORSKNINGSDATA OG PERSONOPPLYSNINGER.....	15
2.9 KODING	16
2.10 RELABILITET OG VALIDITET	16
2.11 GENERALISERING.....	17
2.12 ETISKE SPØRSMÅL	17
KAPITTEL 3	18
NORGE OG FORNYBAR ENERGI	18
3.1 FORNYBAR ENERGI - VINDKRAFTANLEGG PÅ LAND.....	18

3.2 DET NORSKE ENERGISYSTEMET	18
3.3 VINDKRAFT	19
3.4 VINDKRAFT SOM SATSNINGSOMRÅDE	20
3.5 ELSERTIFIKATORDNINGEN	20
KAPITTEL 4	22
TO CASER OG KONSESJONSPROSESSEN.....	22
4.1 KONSESJONSPROSESSEN	22
4.1.1 Detaljplan og MTA-plan.....	26
4.3 KONFLIKTLINJER	26
4.4 PRESENTASJON AV DE TO KOMMUNENE OG VINDKRAFTVERKENE.....	27
4.5 VEFSN (CASE I).....	28
4.5.1 Historikk.....	28
4.5.2 Tidslinje for Øyfellet vindkraftverk.....	29
4.5.3 Areal, installert effekt og antall turbiner	31
4.5.4 Sammenfatning av informantens syn på prosessen i Vefsn kommune	35
4.6 ÅFJORD (CASE II).....	38
4.6.1 Historikk.....	38
4.6.2 Tidslinje for Storheia vindkraftverk.....	40
4.6.3 Areal, installert effekt og antall turbiner	41
4.6.4 Sammenfatning av informantens syn på prosessen i Åfjord kommune	46
4.6.5 Generelle betraktninger for begge vindkraftverkene; Informant (3) med kjernekompetanse	48
4.6.6 Generelle betraktninger for begge vindkraftverkene; Informant (4) med kjernekompetanse	49
4.7 SAMMENLIGNINGSGRUNNLAGET	51
KAPITTEL 5	52
NYE LOVBESTEMMELSER FRA 1. JULI 2023	52
6.1 ENERGILOVEN OG PLAN- OG BYGNINGSLOVEN	52
6.2 OPPFØLGING AV ANMODNINGSVEDTAKENE GJENNOM DE NYE ENDRINGENE I ENERGILOVEN OG PLAN- OG BYGNINGSLOVEN	52
6.3 NVE OG OED – ANBEFALINGER OM NYE RETNINGSLINJER FOR PRIORITERING	55
6.4 DE FEM LEVERANSENE FRA NVE TIL OED MED FORSLAG TIL NYE UTREDNINGSKRAV.....	55
KAPITTEL 6	57
DISKUSJON	57
6.1 INNLEDNING	57
6.2 HOVEDPROBLEMSTILLING I	58
6.2.1 Areal case I og II	58

6.2.2 Tekniske anlegg og installert effekt case I og II.....	61
6.3 HOVEDPROBLEMSTILLING II.....	67
6.4 UNDERPROBLEMSTILLING I.....	69
6.5 KONKLUSJON.....	70
6.5.1 Svar på hovedproblemstilling I.....	70
6.5.2 Svar på hovedproblemstilling II.....	70
6.5.3 Svar på underproblemstilling I.....	71
KILDER.....	72

Førord

Fem år har gått utrolig fort som student ved NMBU. Tiden har vært fylt med mange spennende aktiviteter, forelesninger og dyktige forelesere. Studiemiljøet har vært svært positivt og har i stor grad bidratt til at jeg har kunnet gjennomføre mastergraden i eiendom. Jeg vil rette en stor takk til min veileder Ingrid Wang Larsen som har velvillig svart på mine mange e-poster og gitt meg grundig og konstruktive tilbakemeldinger. Videre ønsker jeg å takke alle bidragsyttere som har deltatt i dybdeintervju og fra diverse departementer som jeg har kontaktet for informasjon.

Jeg vil også rette en spesiell takk til min familie, som har støttet meg gjennom hele studie.

Sammendrag

Masteroppgaven tar for seg to av de største vindkraftverkene på land i Norge og belyser prosessen fra melding til gjennomført prosjekt. Disse prosjektene har vært preget av ulike konflikter, inkludert spørsmål knyttet til reindrift, arealbruk, friluftsliv og andre samfunnsverdier. For å redusere konfliktnivået og skape mer forutsigbarhet i prosjektene, har det blitt identifisert og iverksatt lovendringer.

Oppgaven har to caseområder, Storheia vindkraftverk i Trøndelag fylke (Åfjord kommune) og Øyfjellet vindkraftverk i Nordland fylke (Vefsn kommune). Begge disse prosjektene representerer store utbyggingsprosjekter som nå er ferdigstilte og i drift.

To hovedproblemstillinger danner kjernen i oppgaven. Den første problemstillingen tar for seg temaer knyttet til arealutnyttelse og etablering av tekniske anlegg. Den belyser endringer i forhold til de opprinnelige konsesjonsøknadene, spesielt med hensyn til planlagt installert effekt, valg av tekniske løsninger og disponering av arealer. Videre presenteres konsesjonsprosessen, byggefasen og ferdigstillingen av prosjektene med litteraturstudier og dybdeintervjuer med sentrale aktører i vindkraftprosjektene og kommuneadministrasjonen.

Den andre problemstillingen tar for seg endringene i energiloven og plan- og bygningsloven som trådte i kraft 1. juli 2023. Disse endringene har som mål å styrke kommunenes rolle i planlegging og utbygging av vindkraft på land, med sikte på å redusere konfliktnivået og effektivisere prosessene for å nå nasjonale klimamål. Oppgaven drøfter også mulige virkninger av disse lovendringene basert på funn fra den empiriske undersøkelsen.

Oppgaven er begrenset til Storheia og Øyfjellet vindkraftverk og gir viktig innsikt i utfordringer og løsninger knyttet til vindkraftutvikling i Norge.

Abstract

This Master's thesis examines the process from application to completed project of two of the largest onshore wind farms in Norway, and sheds light on the process. These projects have faced various conflicts, including issues related to reindeer territories, land use, outdoor recreation and other societal values. To reduce the level of conflict and improve project predictability, legislative changes were identified and implemented.

The thesis focuses on two case areas, the Storheia wind farm in Trøndelag county (Åfjord municipality) and the Øyfjellet wind farm in Nordland county (Vefsn municipality). Both are large development projects that are now completed and operational.

Two main research questions form the core of the thesis. The first research question addresses issues related to land use and the installation of technical facilities. It highlights changes compared to the original concession applications, particularly in terms of planned installed capacity, choice of technical solutions and land use. Furthermore, the concessioning process, construction phase, and completion of the projects are presented, based on literature reviews and in-depth interviews with key wind energy stakeholders and local government.

The second research question relates to changes in the Energy Act and the Planning and Building Act that came into force on 1 July 2023. These changes aim to strengthen the role of municipalities in the planning and development of onshore wind farms, with the aim of reducing the level of conflict and streamlining processes to achieve national climate goals. This paper also discusses the potential impacts of these legislative changes based on findings from the empirical research.

The thesis is limited to the Storheia and Øyfjellet wind farms and provides valuable insights into the challenges and solutions associated with wind energy development in Norway.

Figur- og tabelliste

Figur 1: Forskjellige energikilder og hvordan energien omsettes i Norge pr. 2020.....	19
Figur 2: Den tekniske utviklingen av turbiner fra perioden 1998 til 2023.....	20
Figur 3: Konesjonsprosessen.....	23
Figur 4: De forskjellige hensynene som skal konsekvensutredes.....	25
Figur 5: Vefsn kommune vist på Norgeskartet	28
Figur 6: Tidslinje Øyfjellet vindkraftverk.....	30
Figur 7: Kart over planareal, Øyfjellet.....	32
Figur 8: Konesjonskart med endelig planområde.....	32
Figur 9: Plassering av vindturbiner på kart, Øyfjellet.....	33
Figur 10: Åfjord kommune vist på Norgeskartet.....	38
Figur 11: Tidslinje Storheia vindkraftverk.....	40
Figur 12: Kart over planareal, Storheia.....	42
Figur 13: Plassering av turbiner på kart, Storheia.....	43
Figur 14: Konesjonskart med endelig planområde.....	45
Figur 15: Sammenhengen mellom energiloven og plan- og bygningsloven	54
Figur 16: Konesjonsprosessen gjennom seks trinn	66
Tabell 1: Konesjonssøkte vindparksegenskaper.....	51
Tabell 2: Endelige vindparksegenskaper.....	51

Ordliste

KDD – Kommunal- og distriktsdepartementet

KU – Konsekvensutredning

MTA – Miljø-, transport og anlegg

NVE – Norges vassdrag- og energidirektorat

OED – Olje- og energidepartementet (endret navn til Energidepartementet 01.01.2024)

pbl. – Plan- og bygningsloven

Prop – Proposisjon

Kapittel 1

Introduksjon

1.1 Innledning

Denne masteroppgaven tar utgangspunkt i to av de største vindkraftverkene på land i Norge, og formålet er å belyse prosessen fra konsesjonssøknaden ble sendt, til ferdigstillelse av prosjektene. Begge vindkraftprosjektene har vært preget av konflikter av forskjellige typer, fra reindrift, areal, friluftsliv til en rekke ikke målbare samfunnsmessige verdier. Disse verdiene har alle stor betydning i en samlet vurdering av hvor vellykket prosjektene har vært for alle involverte parter. For å dempe konfliktnivået har det vist seg å være behov for lovendringer for å forebygge denne type konflikter som åpenbart har vært til stor ulempe for alle parter. Gjennom dokumentanalyse og dybdeintervju med lokale og nasjonale aktører har jeg avdekket ny empiri som danner grunnlaget for min diskusjon om de nye lovendringene i energiloven og plan- og bygningsloven. Dette for å kunne undersøke hvordan det er mulig å redusere konflikt og samtidig skape mer forutsigbarhet i fremtidige vindkraftprosjekter på land.

1.2 Bakgrunn for valg av tema og mål for oppgaven

Vindkraft som fornybar energikilde er et betydelig satsningsområde i Norge (Energidepartementet, 2024b), og det er mange arealer hvor vindkraft på land kan være aktuelt. For å dekke befolkningens energibehov og samtidig oppnå mål om å redusere klimagassutslipp slik man har forpliktet seg til gjennom Parisavtalen og norsk lovverk, er det nødvendig å i større grad benytte seg av fornybare og utslippsfrie energikilder (Energidepartementet, 2024a).

For å imøtekomme klimamålsetningen har det derfor i de senere år blitt igangsatt en rekke utbyggingsprosjekter. For noen av disse prosjektene har det, allerede før ferdigstillelse, vært utfordringer som har ført til konflikter. Utfordringene (og konfliktene) har blant annet vært knyttet til natur, mangfold, areal og andre samfunnsverdier.

For å belyse utfordringer og konflikter i forbindelse med vindkraftutbygging på land har jeg valgt å se på to caser: Storheia vindkraftverk som ligger i Åfjord kommune i Trøndelag fylke og Øyfjellet vindkraftverk som ligger i Vefsn kommune i Nordland fylke. Begge vindkraftverkene representerer store utbyggingsprosjekter som nå er ferdigstilte og satt i drift.

Oppgaven har to hovedproblemstillinger som skal besvares. Den første hovedproblemstillingen er knyttet til endringer i arealutnyttelse og tekniske anlegg, og den andre hovedproblemstillingen er knyttet til lovendringen i energiloven og plan- og bygningsloven av 1. juli 2023.

Bakgrunnen for første hovedproblemstilling er at det, etter at konsesjonene ble gitt (i 2014 ved Øyfjellet og i 2010 ved Storheia), oppstod en rekke endringer, hvilket ledet til at det endelige, ferdigstilte anlegget er annerledes enn det som opprinnelig var konsesjonssøkt om.

Det vil derfor være nyttig å se nærmere på noen av grunnene til at endringene oppstod. Med dette som utgangspunkt har jeg valgt å se nærmere på endringer i tre konkrete forhold: Planlagt installert effekt, valg av tekniske løsninger og disponering av arealer. I denne forbindelsen har jeg foretatt litteraturstudier av relevante dokumenter samt dybdeintervjuer med sentrale aktører knyttet til vindkraftprosjektene og i kommuneadministrasjonen i de to kommunene.

Den andre hovedproblemstillingen er knyttet til endringene i energiloven av 29. juni 1990 og plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 (pbl.). Her skal jeg drøfte mulige virkninger av lovendringene sett i lys av funnene i den empiriske undersøkelsen som jeg har gjennomført. Bakgrunnen for endringene i lovene har vært å styrke kommunenes rolle i planlegging og utbygging av vindkraft på land. Ifølge Kommunal- og distrikts departement (KDD) og Olje- og energidepartementet (OED) begrunnes lovendringene med at det har vært behov for en overordnet avklaring av arealbruken etter pbl. gjennom områderegulering før konsesjon har blitt gitt. Videre har det vært et mål med lovendringene å redusere risiko for konflikt mellom ulike aktører, samtidig som at man effektiviserer prosessene for å nå de nasjonale klimamålene (Høringsnotat, 2023)

1.3 Problemstilling

Gjennom de utvalgte to casene søker oppgaven å besvare om og på hvilken måte premisset knyttet til utnyttelse av arealene, og etablering av tekniske anlegg gitt i konsesjonssøknaden har blitt endret etter at konsesjon er gitt og MTA-planen ble godkjent. Oppgaven vil også drøfte om endringene i energiloven og pbl. 1. juli 2023 eventuelt kan bidra til å sikre mer forutsigbarhet ved utbygningen av vindkraftanlegg på land.

Formulering av oppgavens hovedproblemstillinger er som følger:

Hovedproblemstilling I

- ***Hvordan og når i prosessen har premissene knyttet til utnyttelse av arealene og etablering av tekniske anlegg opprinnelig gitt i konsesjonssøknaden endret seg, etter at konsesjonssøknaden og MTA-planen ble godkjent?***

Hovedproblemstilling II

- ***På hvilken måte kan endringer i energiloven og plan- og bygningsloven av 1. juli 2023 kunne forebygge eventuelle konflikter ved utbygging av vindkraftanlegg?***

Underproblemstilling I

- ***På hvilken måte kan den lovendringene gi økt forutsigbarhet?***

1.4 Begrunnelse av min problemstilling

Det har vært mye motstand i mange utbyggingsprosjekter som igjen har skapt mange konflikter mellom tiltakshavere, kommunen og lokale interessegrupper. I Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) sitt forslag til nasjonal ramme for vindkraft skriver de følgende «Vindkraft på land vil alltid i noen grad gå utover andre natur- eller samfunnsverdier. Det innebærer at beslutninger om vindkraft alltid vil innebære en avstemning av ulike hensyn» (Jakobsen et al., 2019). Motstand kan komme fra forskjellige hold og kan dreie seg om flere uheldige sider ved vindkraft, slik som nedbygging av natur, støy til omgivelsene, tekniske installasjoner, konflikter med det lokale næringslivet, friluftslivinteresser samt en lang rekke andre interessegrupper. Konflikter tilknyttet hvert av disse interesseområdene har blitt tydeligere over tid. Man kan derfor knytte tidslinjer/konfliktlinjer til ulike konflikttyper som har startet på forskjellige tidspunkt, og som har utviklet seg fra tidlig i konsesjonsbehandlingen og frem til vindkraftverket har blitt satt i drift.

I denne oppgaven skal jeg undersøke om det er mulig å skape mer forutsigbarhet ved utbygging, hvilket igjen vil kunne komme alle interessenter til gode. Samtidig skal jeg i oppgaven se nærmere på hvilke måter man kan redusere konflikter i fremtidige utbyggingsprosjekter og hvorvidt endringer i pbl. vil kunne bidra til å redusere konfliktrisiko og -nivå.

1.5 Oppgavens avgrensning

Oppgaven er avgrenset til å omfatte to vindkraftverk; Storheia og Øyfjellet. Videre har jeg valgt å avgrense oppgaven til å omfatte endringer i tre forhold knyttet til disse to casene:

- Planlagt installert effekt
- Valg av tekniske løsninger
- Disponering av arealer

Andre forhold knyttet til konsekvensutredningene som for eksempel friluftsliv og ferdsel, skyggekast, kultur- og miljø, støy og landskap m.m. vil ikke bli diskutert. Konflikter som gjelder reindriftssamenes rett til kulturutøvelse vil likeledes ikke være gjenstand for diskusjon i denne oppgaven. Imidlertid vil disse andre forholdene kommenteres i den utstrekning det er naturlig innenfor oppgavens avgrensning som definert over.

1.6 Oppgavens oppbygging

Masteroppgaven består av seks kapitler. Det første kapitlet inneholder introduksjon av tema, mål for oppgaven og valg av case. Her gjøres det også rede for oppgavens problemstilling og avgrensninger. I det andre kapitlet blir det gjort rede for blant annet valg av forskningsmetode, datainnsamlingsprosessen, intervjuer og oppgavens etiske spørsmål, reliabilitet og validitet. Deretter tar kapittel tre for seg det norske energisystemet, fornybar energi og vindkraft som satsningsområde. I kapittel fire gjøres det rede for konsesjonsprosessen i casene, og videre presenteres der sammenfatning av intervjuer med relevante informanter. I oppgavens femte kapittel gjennomgår jeg nye lovendringer som påvirker konsesjonsprosessen. I kapittel seks diskuteres mine empiriske funn og lovendringene opp mot konsesjonsprosessen i de to casene. Problemstillingen blir behandlet, vurdert og besvart, før jeg til sist konkluderer.

Kapittel 2

Metode og forskningsdesign

2.1 Valg av forskningsmetode

Forskningsspørsmålene dreier seg i hovedsak om motsetningsforhold mellom interessegrupper og lovendringer som har blitt iverksatt for å redusere risiko for konflikt mellom disse gruppene. Kvalitative undersøkelser er egnet til å gi svar på spørsmål av typen «hvorfør» og «hvordan», i motsetning til kvantitative undersøkelser der man typisk ønsker å få svar på spørsmål av typen «hvor mye» ved hjelp av numeriske beregninger og statistisk metode (Repstad, 2007). Variablene av interesse for mine forskningsspørsmål er i liten grad kvantifiserbare, og en kvalitativ forskningstilnærming er således velegnet.

Kvalitativ metode medfører også fleksibilitet. Intervjuer er ute etter å få svar på sitt forskningsspørsmål, og, om nødvendig, kan intervju spørsmål omformuleres slik at det blir tydelig for informanten hva det spørres om.

2.2 Casestudier

Casestudier kjennetegnes ved at man samler inn detaljert informasjon om et lite antall enheter. I større utvalg som for eksempel hele fylker eller landsdeler kan det ofte være krevende å samle inn data som dekker hele utvalget. Det kan derfor være hensiktsmessig å velge ut enkelte enheter som kan tenkes å være representative for utvalget som helhet. Én slik enhet kan regnes som én enkelt case. Casene som velges ut blir en sentral del av forskningsdesignet (Fangen, 2011).

Undersøkelsen omfatter to vindkraftverk, to caser, beliggende i hver sin kommune i hver sin landsdel. De to vindkraftverkene fikk konsesjon godkjent på et tidspunkt da det fantes begrenset erfaring med utbygging av vindkraftverk. I den tidligste perioden oppsto det flere problemer som førte til konflikter mellom tiltakshaver og lokale og regionale interessegrupper. Min problemstilling dreier seg om hvordan erfaringene fra disse prosjektene har vært, og jeg har derfor vurdert at kvalitativ metode med dybdeintervjuer vil være best egnet for å besvare problemstillingen.

2.3 Representative vindkraftanlegg; Øyfjellet og Storheia.

Ved å undersøke prosessen gjeldende de to vindkraftverkene fra planleggingsstadiet til slutføringen, ønsker jeg å diskutere mulige virkninger og grep som har blitt tatt for å redusere konflikter i fremtidige utbyggingsprosjekter. Dette inkluderer også hvorvidt endringer i plan- og bygningsloven vil kunne bidra til å redusere konfliktnivået. Utbyggingsprosjektene som undersøkes er Øyfjellet med 72 turbiner med en installert effekt på 400 MW i Vefsn kommune på Helgeland i Nordland fylke og Storheia som ligger i Åfjord i Trøndelag fylke med 80 turbiner og en installert effekt på 288 MW (Multiconsult, 2023a; Multiconsult, 2023b).

2.4 Dokumentanalyse og litteraturstudie

Dataanalyse har to viktige hensikter: 1) organisere data etter tema der man systematisk reduserer og ordner datamaterialet og 2) analysere og tolke data som foreligger gjennom å identifisere tema og mønster i datamaterialet, som videre presenteres i en rapportform.

Organisering og systematisering er en klar forutsetning for forståelse og for å kunne formidle essensielle funn (Johannessen et al., 2021). I de to utvalgte casene har jeg systematisk gått gjennom alle viktige dokumenter som søknader, vedtak, utredninger, høringsuttalelser og klagebehandling m.m.. Etersom kronologien er vesentlig for å forstå prosessene og endringer i prosjektene, er viktige hendelser presentert og markert i tidslinjer.

2.5 Utvelgelse av informanter

For å fremskaffe relevant og utdypende informasjon, var det viktig å velge intervjuobjekter som hadde sentrale roller, både tidlig, under og etter utbyggingsfasene. Jeg valgte derfor å intervjué én sentralt plassert politiker fra hvert av de to aktuelle fylkene. Dette var personer som hadde god kjennskap til hele utbyggingsprosessen fra konsesjonssøknad til ferdigstilling. I tillegg intervjuet jeg to ressurspersoner som har stått sentralt i organisasjonslivet og som kjenner til konflikter knyttet til utvikling av vindkraftverk andre steder i Norge. Disse har hatt roller som hjelpere/rådgivere for utbyggerinteressene.

2.6 Intervjuguide

Intervjuguiden hadde tre deler og bestod av 27 punktspørsmål. Intervjuguiden var utformet på en måte som skulle hjelpe informantene til å fokusere på temaene jeg var interessert i å få belyst. Intervjuguiden var ikke ment å være et oppsett hvor jeg slavisk ønsket svar på hvert eneste spørsmål. Under alle intervjuene løp samtalen lett og det hendte at informantene svarte

på flere av spørsmålene som vi ennå ikke hadde kommet til. Intervjuene varte mellom 30 og 60 minutter.

2.7 Innsamling av data

Det finnes flere måter å samle inn data på, eksempelvis postalt, elektronisk via e-post eller via intervju som kan foregå ved personlig oppmøte, via videokonferanse eller på telefon. På grunn av lange avstander og begrenset med tid, valgte jeg en kombinasjon av videokonferanse (ved hjelp av videokonferanseprogramvaren Zoom), telefonintervju samt e-postkorrespondanser. Denne måten å gjennomføre intervjuene på viste seg å være både effektiv og fleksibel, særlig ettersom det da ble enklere for informantene å tilpasse intervjuene etter sine timeplaner. En stor fordel med videokonferanse kontra telefon og e-post, var at man via video også kunne kommunisere non-verbalt. Videokonferanse, der man er synlig på skjerm med både tale og kroppsspråk, virket engasjerende for informantene, og resultatet av dette var at intervjuene ble mer innholdsrike.

Den første kontakten med informantene ble gjort via forespørsel om intervju per e-post. I e-posten forklarte jeg problemstillingen og min rolle som masterstudent ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Deretter presenterte jeg formålet med masteroppgaven og hvorfor det ville være nyttig at de deltok i intervjuet. E-posten inkluderte også et informasjonsskriv om prosjektet og et samtykkeskjema. Det ble avtalt videokonferanse eller telefonmøte, og intervjuene deretter ble gjennomført ved hjelp av intervjuguiden.

Samtlige intervjuer ble gjennomført som avtalt og ga nyttig informasjon om utbyggingsprosess og utfordringer før, under og etter utbygging. Det som ikke kom frem gjennom intervjuene var hvordan innbyggerne selv og andre interessegrupper i kommunene oppfattet vindkraftverkene. Jeg søkte derfor i de respektive lokalavisene etter artikler knyttet til konflikter eller problemer som hadde oppstått før, under og etter utbygging. I tillegg til dette har jeg gjennomgått offentlige dokumenter som kan ha betydning i denne sammenhengen.

2.8 Sikt – lagring av forskningsdata og personopplysninger

Søknad til Sikt i forbindelse med behandling av personopplysninger ble vurdert den 01.01.24, ref.nr. 546339. Lagring av data skjer på studiestedets nettverk, og kommunikasjon skjer

gjennom student web-mail. Data som er hentet inn vil bli slettet så snart formålet med oppgaven er fullført.

2.9 Koding

Koding er en vanlig form for dataanalyse hvor man reduserer mengden av data ved å utvikle et system av koder som kan beskrive fellestrekk ved segmenter i informasjonsgrunnlaget. Dette er en form for kategorisering som omfatter samlebegrep om en bestemt hendelse eller tilstand. Kodene er tilknyttet intervjuguiden, og ved hjelp av kode kan man kategorisere datamateriale som for eksempel gjeldende hovedtema eller et bestemt undertema (Johannessen et al., 2021). Dataanalyse ble i denne oppgaven gjennomført ved å kategorisere intervjuuttalelsene til meningsbærende tekstavsnitt ved hjelp av tabell (for eksempel K1 = kategori areal). Ved å kategorisere intervjuuttalelsene kan man tolke og systematisere innholdet som dreier seg om det samme temaet.

2.10 Relabilitet og validitet

Relabilitet omfatter forskningsresultatenes konsistens og pålitelighet. Det er viktig at man kan stole på at konklusjonen i forskningsprosjektet kan reproduseres av andre, og at andre som gjennomfører en tilsvarende undersøkelse kommer frem et tilsvarende resultat. Da kan man si at forskningsresultatet er konsistent og troverdig.

Validitet kan heller ikke begrenses til deler av en intervjuundersøkelse, men omfatter alle faser av undersøkelsen, fra begynnelsen til slutt. Med validitet menes at det man har av materiale er relevant for forskningsprosjektet. Validitet dreier seg om i hvilken grad man faktisk måler det man mener at man måler. Innledningsvis må man vurdere i hvilken grad tema og teori gir opphav til et gyldig forskningsspørsmål og videre i hvilken grad forskningsspørsmålet er egnet for å gi et gyldig svar på det man lurer på. Man må så vurdere og etablere om svarene man har fått er gyldige for forskningsspørsmålet. Til sist må man vurdere om de data man har fått kan brukes i en gyldig beskrivelse av hovedfunnene i undersøkelsen. Man skiller mellom ekstern validitet og intern validitet. Intern validitet handler om hvorvidt forskeren har belegg for å konkludere slik hen gjør ut fra materialet som foreligger. Ekstern validitet handler om at resultatene man kommer frem til er overførbare til liknende problemstillinger (Skilbrei, 2019).

Jeg har i utformingen av undersøkelsen tatt hensyn til intern og ekstern validitet, og mener at jeg derfor har dekning for konklusjonene som foreligger.

2.11 Generalisering

En studies overførbarhet avhenger av hvor fyldig og detaljert beskrivelsen av fenomenet er. En fyldig beskrivelse omfatter begreper, fortolkning og forklaringer som også kan være nyttige i andre studier (Johannessen et al., 2021). Temaet generalisering i forbindelse med casestudier angår i hvilken grad resultatene fra én case vil kunne gjelde for flere caser (Kvale & Brinkmann, 2019). Man benytter seg da gjerne av analytisk generalisering basert på det som er likt og det som er ulikt mellom to situasjoner. Graden av generaliserbarhet avhenger dermed av at et moment i én situasjon i stor nok grad samsvarer med et liknende moment i en annen situasjon. En omfattende og grundig beskrivelse av en situasjon, eller case, er en forutsetning for at man skal kunne vurdere generaliserbarhet av ulike momenter. Jeg vil komme tilbake til dette i diskusjonskapittelet.

2.12 Etske spørsmål

Når man skal gjennomføre en undersøkelse er det tre typer hensyn som må grundig vurderes:

- 1) Informantens rett til selvbestemmelse. Informanten kan når som helst avbryte eller trekke seg fra undersøkelsen.
- 2) Forskerens plikt til å respektere informantens privatliv. Dette innebærer at informanten kan begrense opplysninger om seg selv og har rett til å være anonym.
- 3) Forskerens ansvar for å unngå skade gjelder både fysiske og psykiske følger av å være deltaker i en undersøkelse. Psykiske belastninger kan oppstå som følge av å berøre sårbare og følsomme områder hos informanten (Johannessen et al., 2021).

Kapittel 3

Norge og fornybar energi

3.1 Fornybar energi - vindkraftanlegg på land

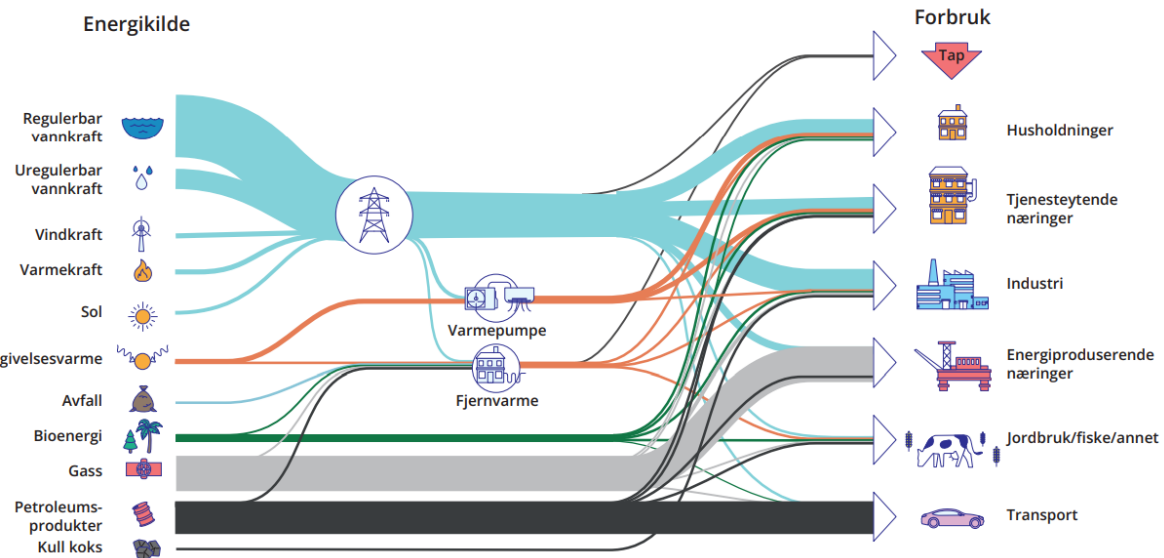
Vindkraftverk vil ha en betydelig plass i utviklingen av ny grønn energi i Norge. I NVE sin rapport nr. 25 har NVE foretatt en langsiktig kraftmarkedsanalyse fra 2023 og frem mot 2040. Her vises det til at utslippskutt og nye næringer gir økt kraftforbruk i Norge. Man estimerer at energibehovet vil kunne øke opp mot 40 % fra i dag og frem til 2040. Frem mot 2030 vil veksten i energiforbruk svekke kraftbalansen i Norge og Norden. Med kraftbalanse menes forholdet mellom kraftproduksjon- og forbruk, der svak balanse tilsier at forbruket er større enn produksjonen (og vice versa). Til tross for høy aktivitet i etablering av nye kraftanlegg, vil disse ikke komme i produksjon før rundt 2030, og man vil i perioden frem til dette derfor måtte importere energi. Kraftproduksjonen i Norden antas å deretter øke gradvis frem mot 2040 slik at kraftbalansen styrkes og importbehovet reduseres (Kirkerud et al., 2023).

I 2023 var det ifølge NVE 65 landbaserte vindkraftverk med til sammen 1 392 vindturbiner i Norge med samlet effekt i overkant av 5 000 MW. Dette tilsvarer 11 % av produksjonen av elektrisk kraft i et normalt år i Norge. Videre er 85 % av vindkraftskapasiteten som ble satt i drift i perioden 2017-2022 i full produksjon (Prop. 2 LS (2023-2024)).

Ifølge OED og NVE vil det ikke bli bygget like mange landbaserte vindkraftverk i de nærmeste årene. Dette kan forklares ved at gunstige støtteordninger er avviklet. Samtidig er det få konsesjonssøknader for vindkraftverk på land til behandling nå. Nye prosjekter har ikke kommet til behandling, og det skal gjøres grundige konsekvensutredninger før det eventuelt kan gis konsesjon. NVE og OED forventer at nye landbaserte vindkraftprosjekter først kan begynne utbyggingsfasen etter 2030 (Prop. 2 LS (2023-2024)).

3.2 Det norske energisystemet

Det norske energisystemet utgjorde i 2021 326 TWh. Av dette var 138 TWh elektrisitet, 165 TWh fossil energi, 16 TWh bioenergi og 7 TWh fjernvarme (NOU 2023: 3). Som en ser av figuren under (Fig. 1) utgjør vindkraft som energikilde kun en liten del av totalen.

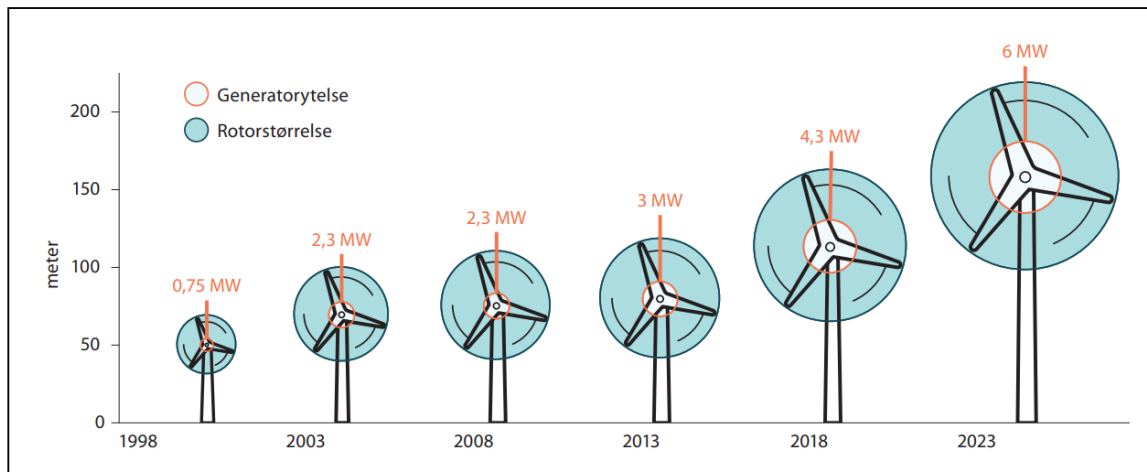

Figur 1: Figuren viser de forskjellige energikildene og hvordan energien omsettes i Norge pr. 2020. Hentet fra Norges offentlige utredninger 2023: 25 (NOU 2023: 25)

3.3 Vindkraft

I Norden står vindkraft i dag for 20 % av samlet installert kapasitet. Med de planene som foreligger vil vindkraft i Norden utgjøre mer enn 30% i løpet av få år. NVE beregner at kraftoverskuddet vil øke jevnt de neste 20 årene. Annen kraftutbygging er fortsatt aktuelt, men vindkraft ansees for å være den mest lønnsomme måten å øke kraftproduksjonen i Norge på (Meld. St. 28 (2019–2020)).

Vindkraft på land er svært arealkrevende og legger beslag på store landområder som ikke nødvendigvis kan brukes til annet formål. Levetiden på anleggene er kort sammenliknet med andre fornybare energikilder som for eksempel vannkraft. Komponentene i turbinene slites ut over tid, og turbinene har estimert levetid på 25 – 30 år før de må byttes ut. Et typisk areal som blir benyttet til utbygging av vindkraft er 100 dekar per MW. Med en brukstid for vindturbiner på 3400 timer, vil arealbruken være omtrent 30 km² pr. TWh/år. For å unngå at plasseringen av turbiner påvirker hverandre negativt må man ta hensyn til dominerende vindretninger, og turbinene må plasseres med tilstrekkelig stor avstand seg imellom. Dette innebærer at mer enn 95% av arealene ikke vil bli fysisk berørt av utbyggingen. Arealet blir derfor båndlagt og kan ikke bli brukt til annet formål i konsesjonstiden. (Meld. St. 28 (2019-2020)).

Figur 2: Figuren illustrerer den teknologiske utviklingen av turbiner i perioden 1998 – 2023. Figuren er hentet fra Melding til Stortinget nr. 28 (2019 – 2020) (Meld. St. 28 (2019–2020))

Slik vist i Fig. 2 har det skjedd en betydelig utvikling de siste 25 årene. Teknologien har utviklet seg raskt, særlig hva angår turbinenes produksjonseffekt, men også hva angår vindmøllestørrelse. Effekten har økt fra mindre enn 1 MW til 6 MW i effekt, og vindmøllehøyden har økt fra 70 til over 200 meter. Dette krever større anlegg på bakken, bredere transportveier, større oppstillingsplasser og større kraftlinjer for transport av energi ut av områdene (Meld. St. 28 (2019–2020)).

3.4 Vindkraft som satsningsområde

EUs klimaråd har gjort undersøkelser om EUs fremtidige energibehov. Energibehovet vil, i takt med elektrifiseringen, øke et sted mellom 20 og 40 % frem mot 2040 sammenliknet med dagens behov. Skiftet fra fossilt brennstoff til elektrisk kraft vil særlig komme til syne i transportsektoren og i industrien der man anslår at forbruket av fossil energi vil reduseres med henholdsvis 30 – 60% og 20 – 45% (NOU 2023: 25).

3.5 Elsertifikatordningen

Elsertifikatordningen er et norsk-svensk samarbeid som skal stimulere økt fornybar kraftproduksjon. Ordningen ble etablert i 2012 og løper til 2035. Produksjonsmålet om 28,4 TWh innen 2020 ble oppnådd i 2019, og utover dette skal Sverige bidra til ordningen med ytterligere 18 TWh i 2030. Norge har på sin side forpliktet seg til å finansiere 13,2 TWh.

Norske kraftverk kan være med i ordningen gitt at de var i drift innen utløpet av 2021. Kort forklart tildeles kraftleverandørene i ordningen elsertifikater etter hvor mye strøm de produserer, og de får en ekstrainntekt, i tillegg til inntektene fra rent strømsalg, ved at strømkundene også betaler for elsertifikatene over strømregningen (Energidepartementet, 2021).

Kapittel 4

To caser og konsesjonsprosessen

4.1 Konsesjonsprosessen

Case I (Øyfjellet) er fra 2011 og case II (Storheia) er fra 2006. Disse er blitt behandlet etter gammel rett. Jeg har derfor redegjort for konsesjonsprosessen etter daværende gjeldende rett.

Regler om konsesjonsprosessen for vindkraftutbygging er regulert i to lover: Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) av 29. juni 1990 og lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan og bygningsloven) av 27. juni 2008 (Energiloven, 1990; Plan- og bygningsloven, 2008).

Energiloven fastsetter at det kreves konsesjon dersom man ønsker å bygge, eie eller drive et energianlegg jf. §3-1 første ledd. Unntaket fra konsesjonsplikten bestemmes av hvor stor spenning og installert effekt som er prosjektert og som er regulert ved forskrift fra OED jf. §3-1 annet ledd. Størrelsen på vindkraftverkene har betydning ved vurdering om konsesjon skal kreves. Er den installerte effekten under 1 MW er det ikke nødvendig å søke konsesjon. Dersom vindkraftverket omfatter flere enn fem turbiner er det konsesjonsplikt etter første ledd. NVE bestemmer i hvert tilfelle om det foreligger konsesjonsplikt (Fauchald, 2018).

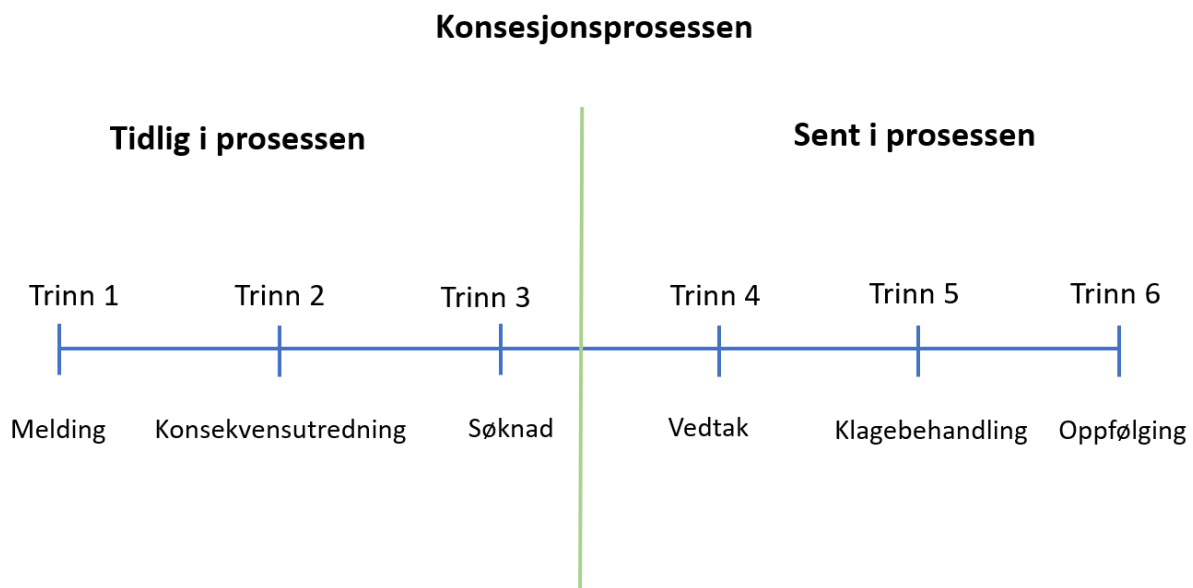
Øyfjellet (case I) og Storheia (case II) har begge en installert effekt på over 10 MW.

Vindkraftverkene som overstiger 10 MW skal alltid konsekvensutredes jf. forskrift om konsekvensutredninger vedlegg I punkt 28. Saksbehandlingen behandles i utgangspunktet etter energiloven og hos NVE. (Fauchald, 2018; Forskrift om konsekvensutredninger, 2017)

Den andre sentrale loven er plan- og bygningsloven (pbl.). Pbl. har som formål å blant annet fremme bærekraftig utvikling, samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver, sikre samsvar med lov, forskrifter og planvedtak samt åpenhet og forutsigbarhet. Loven gir stor myndighet til kommunestyre og regionale organer. Kommunenes egne arealplaner vil være bestemmende for hva kommunen kan fatte av beslutninger. Kommuneplanens arealformål er bindende for kommunen enten det er å igangsette, gi tillatelse eller utføre utbyggingstiltak. I pbl. er det flere bestemmelser som gir kommunen mulighet til å omgå arealplanens rettsvirkninger. I praksis kan dette gjøres ved at kommunen vedtar en ny reguleringsplan. Ifølge pbl. §1-5 annet ledd vil bestemmelsene i en ny plan gå foran bestemmelsene i den eldre eksisterende planen, gitt at kommunens nye plan ikke strider mot eventuelle statlige eller

regionale planbestemmelser for arealet. Alternativt kan kommunen jf. pbl. § 19-2 dispensere fra gjeldende plan. Om det blir vedtatt ny reguleringsplan, er det samtidig krav om at det gjennomføres både en høring og en konsekvensutredning (Winge, 2013).

For konsesjonspliktige vindkraftverk var det, på tidspunktet da det ble søkt konsesjon i case I og II, ikke et krav om reguleringsplan jf. pbl. § 12-1 tredje ledd. Vindkraftverk kunne gis konsesjon dersom det var i tråd med eksisterende arealplaner. Dersom eksisterende arealplaner ikke tillot utbygging av vindkraftverk i kommunen, kunne departementet som myndighet gi konsesjon med virkning som statlig arealplan jf. energiloven § 3-1 fjerde ledd og pbl § 6-4 tredje ledd. Konsesjon ville derfor kunne gis selv om det i prinsippet var i strid med arealformålet i kommuneplanens arealdel jf. pbl § 1-5 (Fauchald, 2018).

Figur 3: Figuren viser konsesjonsprosessen gjennom seks trinn. Prosessen starter med melding fra tiltakshaver om etablering av vindkraftprosjekt, deretter gjennomføres et utredningsprogram der alle hensyn konsekvensutredes. Basert på melding og utredningsprogrammet (konsekvensutredning) sender tiltakshaver en søknad til NVE. Neste trinn i prosessen er at NVE fatter et vedtak om etablering av vindkraftverk. Klager som kommer inn til NVE vil først bli behandlet av NVE for deretter å videresendes til OED som kan overprøve vedtaket. Det siste trinnet er oppfølging av konsesjonen. Den grønne linjen markerer skillet mellom de tidlige og sene stegene i konsesjonsprosessen.

Konsesjonsprosessen kan deles opp i seks trinn (Fig. 3) og begynner med at tiltakshaver sender melding til NVE der det fremmes ønske om å etablere et vindkraftprosjekt. Dette er da å anse som trinn 1 i prosessen. Meldingen skal omfatte forslag til fagtema som skal behandles og utredes. Meldingen blir deretter sendt på høring av NVE som har seks ukers frist for å komme med innsigelser. Det blir også avholdt et folkemøte i tilknytning til høringen. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022f).

Deretter, i trinn 2, må tiltakshaver utarbeide et utredningsprogram. Dette er en sentral del av konsesjonsprosessen og er hjemlet i energiloven § 2-1 annet ledd. Alle søknader som omfattes av pbl. kapittel 14 skal konsekvensutredes, og utredningen skal legges ved konsesjonssøknaden jf. forskrift om konsekvensutredninger av 2017 nr. 854. Momenter som kan tas med i konsekvensutredningen er illustrert i Fig. 4

Det er tiltakshaver som er ansvarlig for tekniske og faglige utredninger som inngår i programmet. NVE har ikke et spesifikt krav til hvem som utfører arbeidet utover at det skal gjøres av faglig kvalifiserte personer med faglig integritet. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022g).

Når meldingen og utredningsprogrammet er på plass, skal det foretas høringer. I høringene involveres blant annet kommunen, fylkeskommunen, grunneiere, lokalbefolkning, fylkesmannen og andre interessenter. Denne prosessen tar normalt 3-6 måneder. I løpet av denne prosessen gjennomføres det flere møter som folkemøter og møter med lokale og regionale interessenter der NVE er til stede og svarer på spørsmål. Ut fra tilbakemeldingene NVE mottar fra høringene, folkemøtene og kommunikasjonen med lokale og regionale parter, avgjør NVE om det er behov for tilleggsutredninger (Gjerald, 2012).

I trinn 3 må tiltakshaver utarbeide en søknad, inkludert resultatet av konsekvensutredningen, om konsesjon for vindkraftverket. NVE sender søknaden og konsekvensutredningen på høring, og det avholdes et nytt åpent møte. Etter at høringsuttalelser har kommet inn til NVE, vil de på bakgrunn av disse gjennomføre en befaring i planområdet. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022h).

I trinn 4 gjennomfører NVE en samlet vurdering av alle innkomne innvendinger og merknader fra alle høringsinstansene. Videre vurderes søknaden og konsekvensutredningen sammenholdt med NVEs egne betraktninger om det planlagte prosjektet, før det deretter fattes

et vedtak. Vedtaket er enten positivt eller negativt for utbygging og oversendes i et eget dokument som heter «bakgrunn for vedtak» (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022i).

Trinn 5 åpner for klagebehandling med en frist på tre uker. Klagen stiles til OED, men det er NVE som vurderer om klagen som fremstilles tilfører nye opplysninger i saken. Kommer det frem nye opplysninger vil NVE vurdere om det er grunnlag for å oppheve eller endre vedtaket. Dersom NVE opprettholder vedtaket, sendes klagen til OED for videre behandling (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022j).

Trinn 6, oppfølging, er siste steg i konsesjonsprosessen. Oppfølgingen innebærer at selve byggingen ikke kan påbegynnes før MTA- og detaljplan er godkjent av NVEs miljøtilsyn. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2024)

Figur 4: Figuren viser ulike hensyn som kan konsekvensutredes. Listen er ikke uttømmende, da slike hensyn vil variere i hver enkelt utbyggingssak. Relevante hensyn må kartlegges for å sikre at man får en helhetlig behandling av prosjektet før det kan gis konsesjon.

Konsekvensutredningen (KU) skal sikre ivaretagelse av alle partenes interesser. Rapporten kan være svært omfattende og skal bestå av grundige utredninger. Dersom det kommer innsigelser i løpet av høringsprosessen, vil NVE kreve tilleggsutredninger der det er nødvendig.

4.1.1 Detaljplan og MTA-plan

I NVEs retningslinjer for detaljplan og MTA-plan er det gitt føringer for hva planene må inneholde. Detaljplan og MTA-plan har ulikt innhold. Detaljplanen skal konkretisere planene for utbygging av vindkraftverket med de betingelsene som er gitt i konsesjonen. Planen skal inneholde teknisk informasjon om vindmøllene og installasjonene som er planlagt utbygget. Installasjonene skal også plasseres på kart. Planen skal videre gi føringer på fremtidige endringer for miljø og samfunn, særlig dersom planen avviker konsekvensutredningen. MTA-planen skal sørge for at utbygger tar ivaretar miljøhensynene som er dokumentert i konsekvensutredningen. Utbyggingen og arealbruken skal også fremgå av MTA-planen (Evjen et al., 2016).

For vindkraft har det vært vanlig at detalj- og MTA-planer blir utarbeidet etter at konsesjon er gitt. Energiloven §3-1 er klar på at konsesjon må foreligge før kraftanlegg kan bygges, eies eller drives. Det finnes imidlertid ingen klar rettslig forankring i energiloven når det gjelder ordningen knyttet til detaljplan og MTA-plan (Holth & Winge AS, 2023).

4.3 Konfliktlinjer

Interessen for vindkraftutbygging skjøt for alvor fart utover 2000-tallet med mange konsesjonssøknader, og fra 2016 har det vært store investeringer i vindkraft. Etter hvert som vindkraftutbyggingen har tiltatt har det utkrystallisert seg flere momenter som har vist seg å være konfliktskapende (Rosvold & Halleraker, 2020). I senere tid har det blitt gjort en samfunnsøkonomisk vurdering som tydelig peker seg ut noen konfliktområder. En gruppe forskere fra institutt for Energiteknikk (IFE), Menon Senter for Miljø- og ressurs og økonomi (MERE) og Institutt for Naturforskning (NINA) peker på tre forskjellige konfliktområder og kriterier som påvirker natur, lokalt miljø og den økonomiske lønnsomheten. For å illustrere dette har 26 konsesjonssøknader for nye vindkraftverk i Norge blitt gjenstand for grundig analyse. Det viser seg at det er tre klare konfliktlinjer som gjelder den samfunnsøkonomiske vurderingen ved plassering av vindkraftverk (Grimsrud et al., 2023).

For det første fant man en konfliktlinje der hensynet til lønnsomhet må vike grunnet hensyn til å bevare natur. For det andre fant man en linje der hensynet til bevaring av natur kommer i konflikt med hensynet til å bevare reinbeiteområder. Den tredje typen konfliktlinje stod mellom hensyn til bebodde områder og hensyn til ivaretagelse av særlig verdifull natur. Analysen konkluderte med at dersom vindkraftverkene skulle tilfredsstillte kriteriene for bevaring av naturmangfold, villmark og beiteområder var det kun 3 av 26 konsesjonssøknader

som burde bli godkjent for utbygging, én i Midt-Norge og to i Sør-Norge. Det pekes videre på at det er behov for klare regler for hvilke restriksjoner som må settes på arealinngrep i konsesjonsbehandlingen. Særlig vises det til at NVE må gi tydelige retningslinjer for typer og omfang av areal inngrep som kan aksepteres (Grimsrud et al., 2023).

Asplan Viak utførte i 2022 en undersøkelse, «Bruk av arealplan etter plan- og bygningsloven i vindkraftsaker, 2022», i regi av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) etter anmodning fra Stortinget. I denne fremgikk det at en stor andel vindkraftprosjekter før 2010 ble behandlet ved å revidere kommuneplanens arealdel i etterkant av en konsesjonssøknad. I vindkraftprosjekter etter 2010 viste det seg at det var anslagsvis like mange dispensasjoner fra statlig arealplan som det var kommunale planrevisjoner. Undersøkelsen viste også det var stor forskjell fra kommune til kommune i hvordan man arbeidet med konsesjons- og arealplanprosesser. Det ble også kommentert at kommunene var utilfredse med konsesjonsmyndighetenes klagesaksbehandling og beslutninger om statlig arealplan (Asplan Viak, 2022; Prop. 111 L (2022–2023)).

I tråd med undersøkelsen som Asplan Viak utførte i 2022, ble det funnet nødvendig å gjøre endringer i lovene for å sikre kommunene større innflytelse på saksgangen ved etablering av vindkraft på land. Mens det tidligere var vanlig at detalj- og MTA-planer ble utredet etter at konsesjon var gitt, skal forhold som plassering av internveier, plassering av turbiner, maksimal installert effekt m.m. nå foreligge sammen med konsesjonssøknaden (Lovvedtak 120 (2022-2023)). Usikkerhet knyttet til MTA- og detaljplaner var ofte årsak til konflikter mellom lokalsamfunnet og tiltakshavere. For å forebygge slike konflikter har det blitt gjort vedtak om lovendring slik det fremgår i kapittel 5.

4.4 Presentasjon av de to kommunene og vindkraftverkene

I oppgaven har jeg valgt ut to vindkraftverk som case I og case II. Dette er to av de største vindkraftverkene i Norge. Formålet med først å gå gjennom konsesjonsprosessen slik jeg har gjort i teksten over i punkt 4.1 og 4.1.1 er å se casene i sammenheng med prosessen. Begge casene er behandlet etter gammel lovgivning. For hver case går jeg gjennom historikk, tidslinje for konsesjons- og utbyggingsprosessen, vindparkareal, installert effekt og antall turbiner. For å ytterligere belyse tema, presenterer jeg sammendrag fra dybdeintervjuer med informanter som har vært involvert i casene. Til sist har jeg laget en tabell som sammenligner

de tre konkrete forholdene (areal, installert effekt og antall turbiner) som er sentrale for hovedproblemstilling I.

4.5 Vefsn (case I)

Vefsn kommune ligger på Helgeland, sør i Nordland fylke (Fig. 5). Kommunens areal er på 1 894 kvm og innbyggertallet pr. 4 kvartal 2023 var 13 469. Kommunen har næringsvirksomheter innen landbruk, industri, turisme og handel (Statistisk Sentralbyrå, 2024b).

Vindkraftverket ble startet på bakgrunn av et lokalt initiativ i 2011 og ble satt i drift 2022. Øyfjellet vindkraftverk produserer 1320 GWh og har 72 turbiner. Vindkraftverket dekker et areal på ca. 40 km², svarende til omtrent 2 % av kommunens areal. (Øyfjellet Wind AS, u. å.)

Figur 5: Figuren viser Vefsn kommune på Helgeland, sør i Nordland fylke. Vefsn kommune er markert med rød nål på Norgeskartet.

4.5.1 Historikk

I konsesjonssøknaden av 06.01.2014 fremgår det at initiativtaker til prosjektet «Øyfjellet vindkraftverk» er Øyfjellet Vindpark AS som er et selskap stiftet av lokale interessenter. Melding og forslag til utredningsprogram ble sendt til NVE 05.07.2011 (Øyfjellet Vindpark AS, 2011). Eolus Vind Norge AS ble stiftet 17.02.2012. Formålet med selskapet var bygging og salg av vindkraftparker i Norge. Øyfjellet Vindpark AS fremforhandlet på vegne av

grunneierne en grunneieravtale med Eolus Vind Norge AS, hvor alt videre arbeid med konsesjonssøknad og offentlige tillatelser ble overlatt til Eolus Vind Norge AS.

Selve konsesjonssøknaden ble sendt til NVE i januar 2014, og konsesjon ble gitt av NVE november samme år. Etter at konsesjon ble gitt i 2014 kom det inn flere klager. Disse ble behandlet av OED som ikke tok klagen til følge, men opprettholdt konsesjonen i november 2016. MTA-planen ble godkjent i 2019, og arbeidene med å tilrettelegge for veier i planområdet startet i januar 2020. Anlegget kom i drift i september 2022 (Multiconsult, 2023a).

4.5.2 Tidslinje for Øyfjellet vindkraftverk

Tidslinjen i Fig. 6 beskriver prosessen ved Øyfjellet fra melding i 2011 til idriftsettelse i 2022. Den er basert på viktige hendelser som blant annet melding, utredninger, søknader, klager og vedtak knyttet til areal, installert effekt og antall turbiner og gir en kronologisk oversikt over hendelsesforløpet.

Tidslinje for Øyfjellet vindkraftverk 2011 - 2022

2011		
	05.07.2011	Melding
2013		
	05.12.2013	Oppsummering av konsekvensutredning
2014		
	06.01.2014	Konsesjonssøknad
	13.11.2014	Bakgrunn for konsesjonsvedtak + ekspropriasjonstillatelse
2016		
	16.11.2016	Klagebehandling konsesjon - OED stadfester NVEs vedtak, med en presisering i vilkåret om reindrift
2018		
	23.04.2018	Endringsøknad
	11.10.2018	Bakgrunn for konsesjonsvedtak + ekspropriasjonstillatelse
2019		
	02.11.2018	Utsatt frist for idriftsettelse - Fra 31.12.2020 til 31.12.2021
	15.11.2019	Vedtak om statlig plan – OED gir konsesjonen virkning som statlig plan etter ønske fra Vefsn kommune
	18.12.2019	Konsesjonsendringer – Endret planområde, godkjenning av MTA og detaljplan fremlagt 07.05.2019
2020		
	03.01.2020	NVE godkjenning av justert atkomstvei
	08.01.2020	NVE gir ikke klage på MTA oppsettende virkning
	31.03.2020	NVE godkjenning av endret trase atkomstvei A6-A7
	19.06.2020	Godkjenning av justert MTA for nettilknytning – 8 mindre endringer som riggområde, helikopterplasser, atkomsttraseer og antall master redusert fra 49 til 47 mv.
	26.06.2020	Endring av grenser for statlig plan (OED vedtak om statlig plan endres i samsvar med NVEs vedtak 18.12.2019).
	09.10.2020	Konsesjon til bygging og drift av jordspole og å beholde 53 meter anleggsvei permanent.
2021		
	16.02.2021	Utsatt frist for idriftsettelse til 30.09.2022 og forlenget konsesjonsperiode fra 25 til 30år
2022		
	22.04.2022	Klagebehandling utsatt frist for idriftsettelse – OED stadfester NVEs vedtak 16.02.2021 om utsatt frist for idriftsettelse
	03.10.2022	NVE viser til orientering av 28.09.2022 om idriftsettelse av alle turbiner i Øyfjellet vindkraftverk.

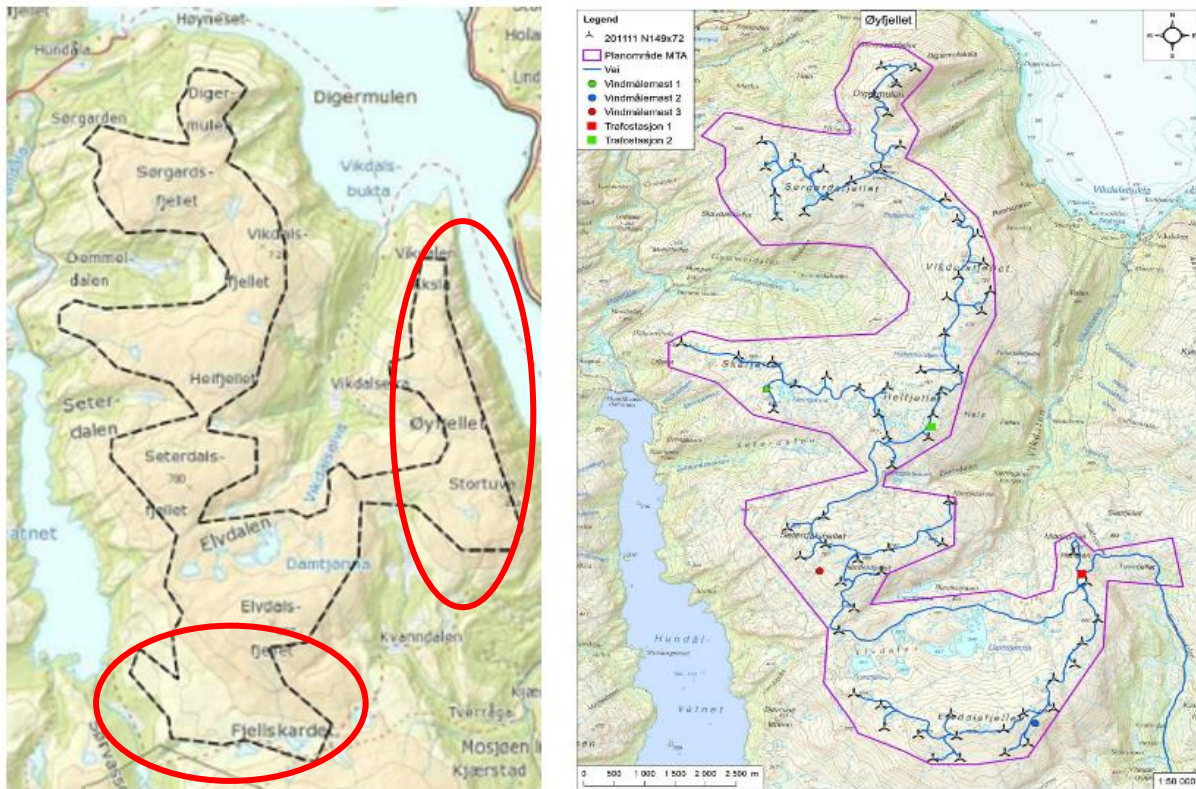
Figur 6: Sentrale vedtak for Øyfjellet vindkraftverk vist i tidslinje for perioden 2011 – 2022. Saksgangen har vært lang og strekker seg over 11 år fra melding ble sendt til NVE og frem til vindkraftanlegget ble satt i drift. Figuren er basert på opplysninger i sluttrapporten fra Øyfjellet vindkraftverk (Multiconsult, 2023a) og fra NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2021b)

4.5.3 Areal, installert effekt og antall turbiner

Som fremgår av Fig. 6 ble melding om konsesjon sendt til NVE den 05.07.2011. Formålet med meldingen var å etablere en vindpark i nærområdet til Mosjøen i tilknytning til den energiintensive tungindustrien. Vefsn kommune er en industrikommune hvor den største bedriften er aluminiumsprodusenten Alcoa som er lokalisert i Mosjøen. Vindparken skulle ligge på et generelt vanskelig tilgjengelig område som består av utmark og fjell med en beliggenhet på 500 – 700 m.o.h.. Det ble anslått at arealet var i overkant av 60 000 daa. Tiltakshavere hadde kontaktet grunneierne i planområdet, og det skulle etableres grunneieravtale for deler av planområdet. Meldingen viste at tiltakshaver planla utbygging i 2015/2016 og at prosjektet til slutt ville ha ca. 200 vindmøller ved å årlig ferdigstille 20 turbiner over en 10-årsperiode. Turbinene var planlagt å ha navhøyde på 70 – 100 meter, rotordiameter på 70 – 120 meter og effekt på 3 – 5 MW. Vindmøllene ble i meldingen beskrevet som store konstruksjoner som ville kunne sees på lang avstand og hvor øverste vingetipp ville være opptil 200 meter over bakken (Øyfjellet Vindpark AS, 2011).

I oppsummering av konsekvensutredningene av 12.05.2013 s. 11 – 14 fremgår det at man ville utarbeide to alternativer for utbygging av vindkraftverket, begge med omfattende veisystem knyttet til hver turbin. I dokumentet fremheves det at man, grunnet den raske utviklingen i vindkraftteknologien, ikke ønsket å binde seg til en spesifikk type vindturbin tidlig i prosessen, da ny teknologi ville kunne finnes på markedet innen konsesjonsbehandlingen var fullført. Det planlagte tiltaksområdet var på 55 000 daa. (Norconsult, 2013).

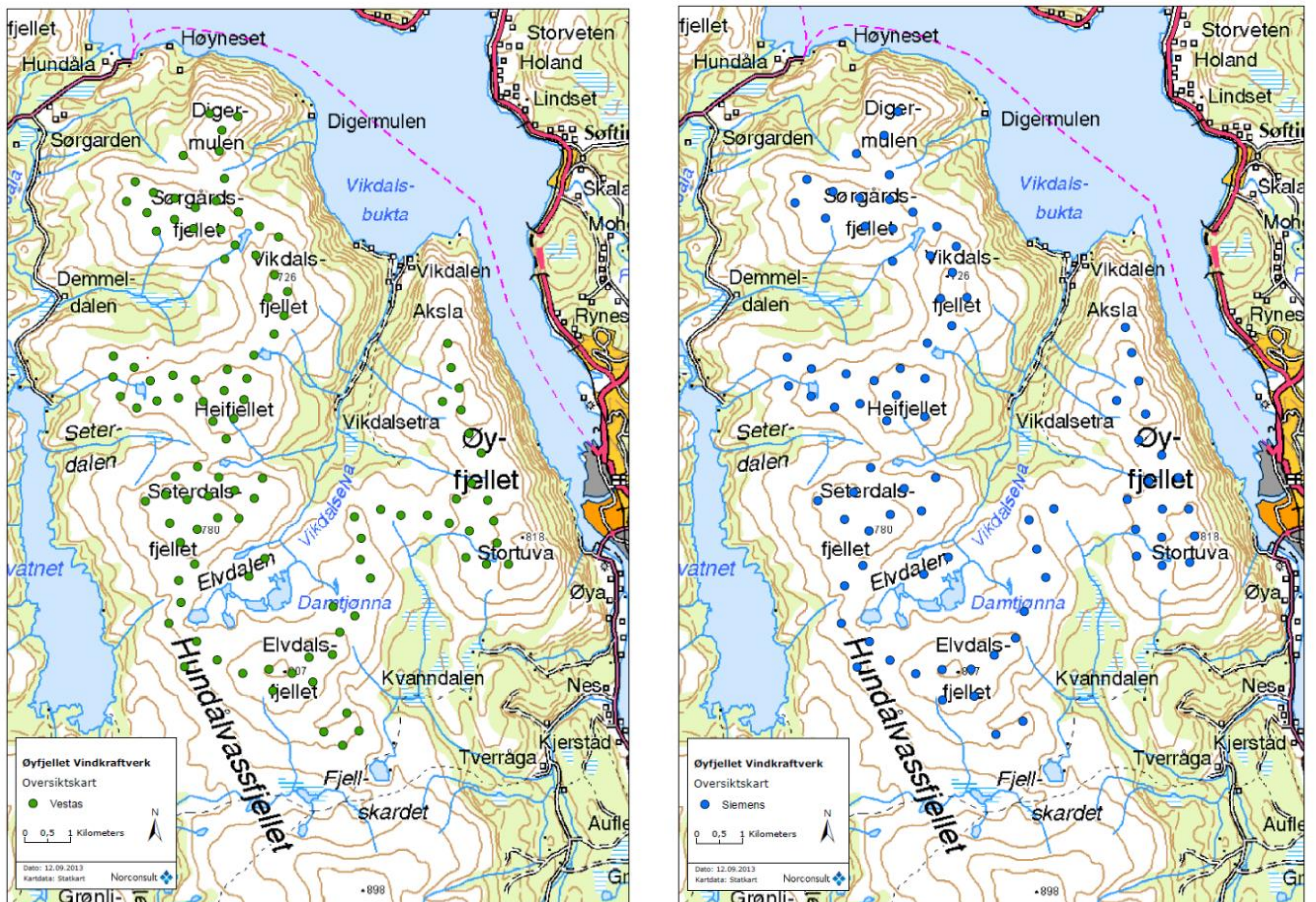
Arealet som ble søkt utbygget i konsesjonssøknaden av 06.01.24 er vist i Fig 7. Her har jeg også ringet inn to områder i den opprinnelige konsesjonssøknaden som ble tatt ut av vindkraftprosjektet. Kartet til høyre, Fig. 8, viser det endelig planområdet som ble utbygget.

Figur 7 (t.v.): Figuren viser et kart der arealavgrensningen av tiltaksområdet som anført i konsesjonssøknaden av 06.01.2014 er tegnet opp. De innringede områdene illustrerer arealer som ble tatt ut av vindkraftprosjektet (Eolus Vind AB, 2014).

Figur 8 (t.h.): Figuren viser konsesjonskart med opptegnet endelig planområde, plassering av transformatorstasjoner og vindmålemaster. Figuren er hentet fra Sluttrapport for Øyfjellet vindkraftverk 05.10.23 (Multiconsult, 2023a).

I konsesjonssøknaden ble også det vist til to mulige løsninger, beskrevet som henholdsvis alternativ 1 og 2. Disse alternativene er illustrert i Fig. 9. Alternativ 1 bestod av 109 turbiner, hver med effekt på 3 MW, totalt 307 MW. Høyden var 105 meter målt til navet på hver turbin, og med rotorradius på 45 meter ville den totale høyden være opptil 150 meter. Alternativ 2 bestod av 84 turbiner hver med en effekt på 3,6 MW, totalt 302 MW. Høyden var 140 meter målt til navet på hver turbin, og med rotorradius på 60 meter var den totale vindmøllehøyden opptil 200 meter (Eolus Vind AB, 2014).

Figur 9: Figuren illustrerer plasseringen av turbinene i alternativ 1 (t.v.) og alternativ 2 (t.h.). Turbinene er plassert jevnt utover arealene. Figuren er hentet fra Konsesjonssøknaden 06.01.2014 (Eolus Vind AB, 2014)

I sluttrapporten for Øyfjellet vindkraftverk fremgår imidlertid at det ble bygget 72 turbiner, hver med effekt på 5,6 MW, til sammen 400 MW. Den endelige løsningen ble derfor verken alternativ 1 eller 2, men i stedet en tredje versjon (Multiconsult, 2023a).

Den 13.11.2014 fikk Eolus Vind Norge AS konsesjon. I konsesjonen hadde NVE redusert den sørlige delen av planområdet mot Fjellskaret. NVE vurderte virkningene av hensynet til reindrift og friluftsliv som relativt små og mente at reduksjon av planarealet som er ringet inn og vist i Fig. 7 ville være tilstrekkelig til å imøtekomme reindriftnæringen og friluftslivets interesser. Samtidig som at Øyfjellet vindkraftverk fikk konsesjon, fikk et annet vindkraftprosjekt, Møsjøen vindkraftverk, avslag på sin konsesjonssøknad. Det ble videre bestemt at det ikke skulle plasseres turbiner i tilknytning til Stortuva-toppen. NVE mente også

at Øyfjellet ville være konkurransedyktig i elsertifikatmarkedet. Det ble videre vedtatt at samlet installert effekt skulle være på til sammen 330 MW på Øyfjellet (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2014).

På side 3 i dokumentet «Eolus Vind Norge AS. Øyfjellet vindkraftverk. Oversendelse av klager» fra NVE til OED 22.06.2015 viste NVE til at det har kommet to klager på konsesjonsvedtaket (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2015). NVE opprettholdt vedtaket da det ikke hadde kommet nye momenter i saken, og saken ble derfor sendt videre til OED for videre behandling. OED opprettholdt vedtaket 16.11.2016 (Olje- og energidepartementet, 2016a).

I dokumentet «Søknad om endring av konsesjon» 20.04.2018 søkte Eolus Vind Norge AS om endring av konsesjon. Endringen omfattet øking av installert effekt fra 330 MW til 400MW, flytting av trafostasjon og endring av linjenett. Norconsult begrunnet endringsbehovet med rask teknologitviking fra 2013 til 2018 for vindmøller og at man med hensyn til prosjektets totale økonomi allerede da burde kunne legge til rette for å øke installert effekt. Det ble pekt på at økning av installert effekt ikke betød flere vindmøller, men heller nyere og mer effektiv teknologi. Endringen ville heller ikke føre til økt miljøbelastning (Norconsult, 2018)

Den 11.10.2018 ga NVE tillatelse til å øke installert effekt fra 330 til 400 MW gitt at det var mulig med økt linjekapasitet slik at vindkraftverket kunne få energien ut på nettet (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2018). Kort tid dette vedtaket, ble det gitt utsatt frist for idriftsettelse med virkning fra 31.12.2020 til 31.12.2021 (Multiconsult, 2023a). Den 15.11.2019 vedtok OED at konsesjonen skulle gis virkning som statlig arealplan jf. plan- og bygningsloven § 6-4 tredje ledd. Statlig arealplan gir forrang fremfor andre planer og vedtak (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2019a; Norges vassdrags- og energidirektorat, 2020).

I et brev fra NVE til Øyfjellet Wind AS av 18.12.2019 med tittel «Godkjenning av konsesjonsendringer for Øyfjellet vindkraftverk, Vefsn kommune» ble det vedtatt å gi konsesjon til fire endringer. Det ble gitt tillatelse til å utvide planområdet som ble omsøkt 07.05.2019. Videre ble den østlige delen av planområdet ved Stortuva og Øyfjellet tatt ut av konsesjonen. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2019b).

I sluttrapporten for Øyfjellet vindkraftverk av 05.12.2023, s. 9 – 10, vises det til flere endringer i MTA-planen. Den 03.01.2020 ble det gjort justeringer i MTA-plan vedr. adkomstvei, klage av 08.01.2020 til NVE vedr. justeringen ble ikke tatt til følge, og

endringene ble godkjent av NVE den 31.03.20. Den 19.06.2020 ble 8 mindre endringer som helikopterplasser, adkomsttraseer og antall master godkjent. Den 26.06.2020 ble det gjort endring av grenser for statlig plan. Dette ble endret i samsvar med tidligere vedtak fra 18.12.2019. Den 09.10.2020 ble det gitt konsesjon til å bygge og drifte jordspole samt beholde 53 meter anleggsvei permanent (Multiconsult, 2023a)

I anleggskonsesjon av 16.02.2021 ble konsesjonstiden økt fra 25 til 30 år, med endelig dato 30.09.2052. Anlegget skulle være ferdig bygget og i drift innen 30.09.2022 med mulighet til forlengelse av fristen (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2021a).

4.5.4 Sammenfatning av informantens syn på prosessen i Vefsn kommune

For å få oversikt over hva som har skjedd tidlig og sent i konsesjonsprosessen i Øyfjellet vindkraftverk, tok jeg kontakt med flere informanter – blant dem en sentralt plassert politiker i kommunen med god innsikt og lang erfaring i det politiske arbeidet. Informanten ble kjent med vindkraftplanene som innbygger i kommunen allerede i 2010 da det ifølge informanten var en såkalt «snakkis» i lokalmiljøet. Det var tidlig stor interesse for saken, og da saken kom opp i kommunestyret ble den positivt tatt mot med et enstemmig ja til vindkraft. Informanten viser til at samtlige politiske partier var for utbygging av vindkraftverk. Også innbyggere som drev med reindrift i konsesjonsområdet var positive innledningsvis, da området ikke ble brukt som reinbeite og derfor ikke berørte reindriften i samme grad som andre områder i kommunen. Dersom man skulle ha vindkraftverk i Vefsn kommune, så måtte det bli i disse områdene, da de i liten grad ble brukt som verken reinbeite eller turområde.

Informanten peker på at prosjektet ble løftet frem av grunneierne som en idé om at det var mulig å realisere et vindkraftprosjekt i det aktuelle området. Vefsn kommune hadde ingen planer i forkant om vindkraftverk i kommunen før grunneierne tok initiativ. Informanten nevner videre at kommunen så seg selv som «høringspart», da hele saksbehandlingen ble gjort av NVE. Folk var generelt positive til kraftutbygging, og det var derfor ikke uventet at det ble lansert en idé om å bygge vindkraft. Informanten nevner videre at kommunen har en stor kraftkrevende industriarbeidsplass som alene bruker 2,5 % av den totale kraftproduksjonen i Norge.

Informanten har opplevd endringene i pbl. og energiloven som positive, da kommunen, ifølge informanten, får en større hånd på rattet. Kommunen fikk som et resultat av lovendringene større innflytelse på saksgang og prosess, og med vetorett kan kommunen nå stoppe uønskede

utbyggingsprosjekter. Tidligere var det NVE som avgjorde det meste og kommunen kunne bare uttale seg. Dette gjorde at det tok veldig lang tid fra et prosjekt er ute på høring og frem til det blir realisert. Informanten forteller at det kan ta nærmere 10 år. I løpet av en slik lang prosess kommer ofte nye politikere inn i bildet, og det blir nye folk «over alt».

Kommunen hadde i utgangspunktet ingen store forventinger om at utbygging av vindkraftverk skulle gi store inntekter.

Informanten forteller at man, dersom man hadde hatt en bedre dialog på et tidlig tidspunkt i prosessen enn det som var tilfellet, kunne ha imøtekommet endringer i planleggingsfasen. Særlig omfanget av anleggsområdene og veinettet var mer omfattende enn forespeilet, og det var derfor politiske partier som endret mening etter hvert som utbyggingen ble ferdigstilt.

Videre forteller informanten at næringslivsaktører var aktive, og allerede tidlig i prosessen ble det gjort avtaler mellom tiltakshaver og lokale bedrifter om kjøp av strøm. Dette førte også til at kommunens inntekter økte. Hjørnesteinsbedriften Alcoa aluminium inngikk blant annet en 15 år lang avtale om kjøp av all kraft som ble produsert i vindkraftverket, samtidig som de bygget ut for en milliard i produksjonsanleggene. Informanten nevner at kommunen ved en tilfeldighet også oppdaget at kommunen kunne skrive en utbyggingsavtale med utbygger. Kommunen tok derfor kontakt med jurister for å få skrevet en utbyggingsavtale med utbygger Eolus. Man hadde da mulighet til å få økt inntekter utover den obligatoriske eiendomsskatten. Etter ca. ett år med forhandlinger inngikk kommunen en utbyggingsavtale som førte til at kommunen fikk inntekter i størrelsesorden 26 millioner kroner pr. år. I tillegg ble skatteregimet endret, slik at kommunen fikk ytterligere inntekter på 40 millioner kroner pr. år. Informanten nevner at kommunen ikke hadde noen spesiell rolle i etableringen av avtalen utover at Alcoa Aluminium var en hjørnesteinsbedrift, og at kommunen derfor ville legge forholdene til rette for videre drift og utvikling. Informanten nevner at de positive effektene kunne vært enda større dersom forhandlinger om en utbyggingsavtale hadde kommet i gang på et tidligere tidspunkt. Det uheldige ved at kommunen kom så sent i gang med forhandlingene om utbyggingsavtale, var at kommunen stod i en svakere posisjon i forhandlingene når «spaden allerede var satt i jorden». Informanten nevner videre at forhandlinger om en utbyggingsavtale kunne kommet i gang allerede før 2014 dersom kommunen hadde vært involvert i prosessen på et tidligere tidspunkt.

Arealene som ble avsatt til vindkraftutbygging var vest for byfjellet, og området var lite brukt til rekreasjon. Informanten nevner at det til tross for vedtatt utbygging fremdeles er mulig å gå

på fjellet. Kommunen ønsket å åpne for alminnelig ferdsel i en stor del av området. Det utbygde området ble ikke åpnet for ferdsel med bil. Området skulle legges til rette for friluftsliv og utbygger skulle bidra med en sum hvert år. Det skulle blant annet være mulig å leie sykler, det skulle lages gapahuker og skjerpatrapp. Man etablerte der også Norges lengste steintrapp på over 4000 trinn. Som en ekstra bonus, forteller informanten, ble det etablert nye veier og flere nye broer i området. Dette ville kommunen ellers ikke hatt mulighet til å gjøre på egenhånd. Informanten nevner at kommunen på denne måten ikke bare sitter igjen med kraften som blir produsert, men også med flere gode tiltak for lokalmiljøet.

Informanten forteller at det i kommunen er et flertall for utbygging av vindkraft, men at det i løpet av prosessen er noen politiske partier som har endret mening om vindkraftutbygging og som har skrevet i sitt politiske program at de er mot videre utbygging av vindkraftanlegg, da de mener belastningen for lokalmiljøet blir for stor.

4.6 Åfjord (case II)

Åfjord kommune ligger i Trøndelag fylke, plassert ut mot havet vest på Fosenhalvøya (Fig. 10). Kommunens areal er 1251 km² og innbyggertallet var 4339 pr. 4. kvartal 2023.

Næringslivet består av flere bedrifter, innen bygg og anlegg og mindre bedrifter innen fiskeoppdrett, trevareindustri og betongvareproduksjon. Åfjord er, utover dette, også en jordbruksbygd (Statistisk Sentralbyrå, 2024a).

Storheia vindkraftverk er den største vindparken i Fosen Vind som igjen er det største vindkraftprosjektet på land i Europa (Fosen Vind, u. å.). Storheia vindkraftverk ble satt i drift i 2019 og har en installert effekt på 288 MW. Vindkraftverket produserer årlig 1000 GWh (Statkraft, u. å.).

Figur 10: Figuren viser Åfjord kommune vest på Fosenhalvøya i Trøndelag fylke. Åfjord kommune er markert med rød nål på Norgeskartet.

4.6.1 Historikk

I konsesjonssøknaden fremgår det at Statkraft Development AS er søker av konsesjon for Storheia vindpark. Selskapet Statkraft Development AS er et selskap som er heleid av Statkraft AS (Statkraft, 2008). Melding og forslag om utredningsprogram med tittelen «Fire vindparker på Fosen» ble sendt fra Statkraft til NVE den 30.06.2006. Her ble fire vindparker presentert, blant dem Storheia (Statkraft, 2006). Konsesjonssøknad vedlagt konsekvensutredning ble sendt til NVE den 12.03.2008 (Statkraft, 2008). Nødvendige tilleggsutredninger ble oversendt NVE fra Statkraft AS den 17.08.2009 (Statkraft, 2009), og

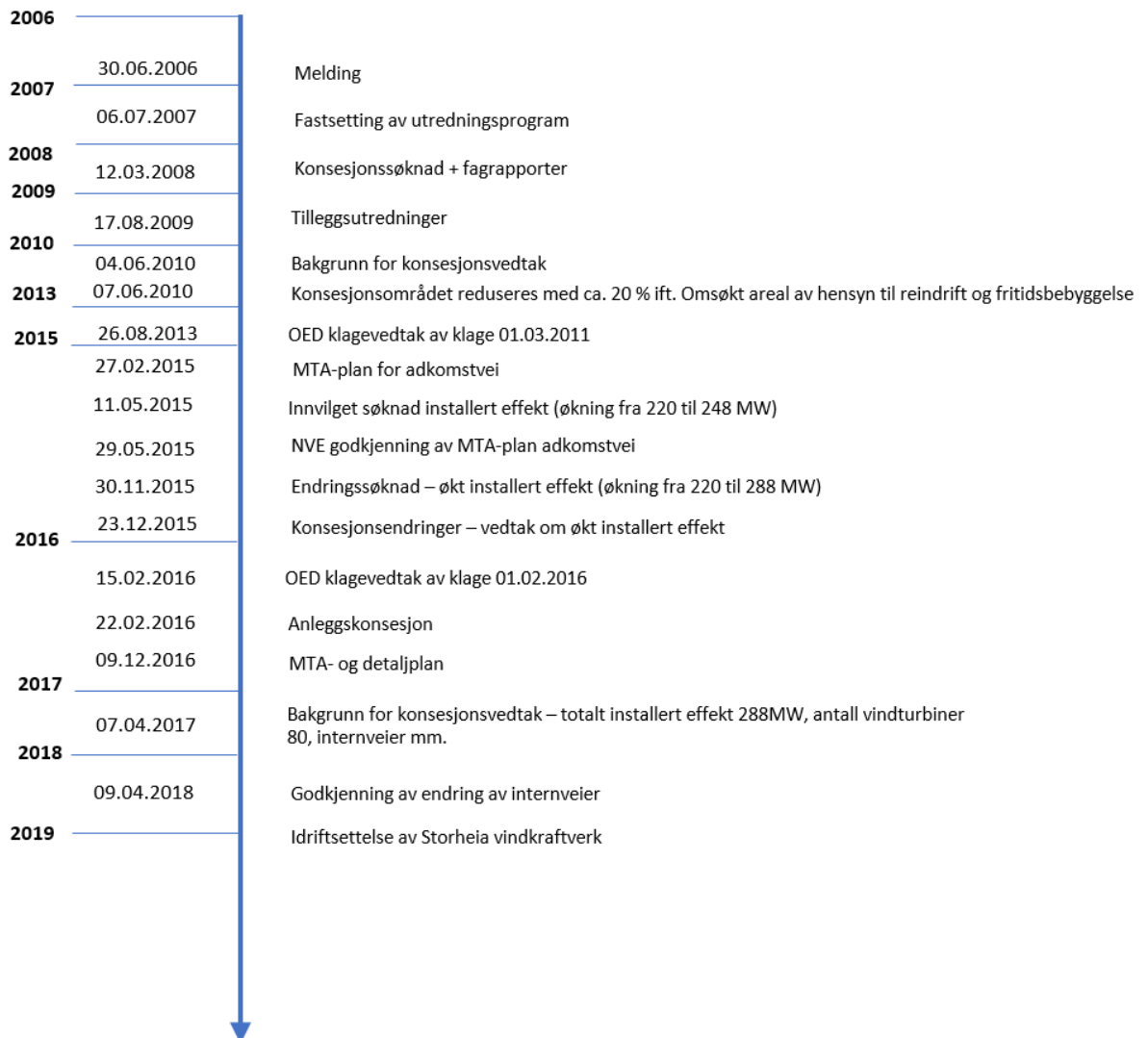
vedtak om konsesjon ble gitt 04.06.2010 (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2010). I utgangspunktet ble konsesjonen gitt til selskapet Statkraft Agder Energi (SAE) Vind DA. Etter enighet mellom konsesjonærene for Storheia, Kvenndalsfjellet og Roan vindparker, ville disse tre vindkraftanleggene bli underlagt selskapet Fosen Vind AS som skulle bygge og drifte dem. Hovedansvaret for prosjektering ble lagt til Statkraft AS fra 01.04.2014. Storheia vindkraftverk ble den 22.08.2014 overført til Fosen Vind AS (Multiconsult, 2015).

Det praktiske arbeidet med adkomstveier startet i 2016 og Storheia vindkraftverk ble satt i drift tre år senere, i 2019 (Multiconsult, 2023b).

4.6.2 Tidslinje for Storheia vindkraftverk

Tidslinjen i Fig. 11 beskriver prosessen ved Storheia fra melding i 2006 til idriftsettelse i 2019. Den er basert på viktige hendelser som blant annet melding, utredninger, søknader, klager og vedtak knyttet til areal, installert effekt og antall turbiner og gir en kronologisk oversikt over hendelsesforløpet.

Tidslinje for Storheia vindkraftverk 2006 - 2019

Figur 11: Sentrale vedtak for Storheia vindkraftverk vist i tidslinje for perioden 2006 – 2019. Saksgangen har vært lang og strekker seg over 13 år fra melding ble sendt til NVE og frem til vindkraftanlegget ble satt i drift. Figuren er basert på opplysninger i sluttrapporten fra Storheia vindkraftverk (Multiconsult, 2023b) og fra NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2016b)

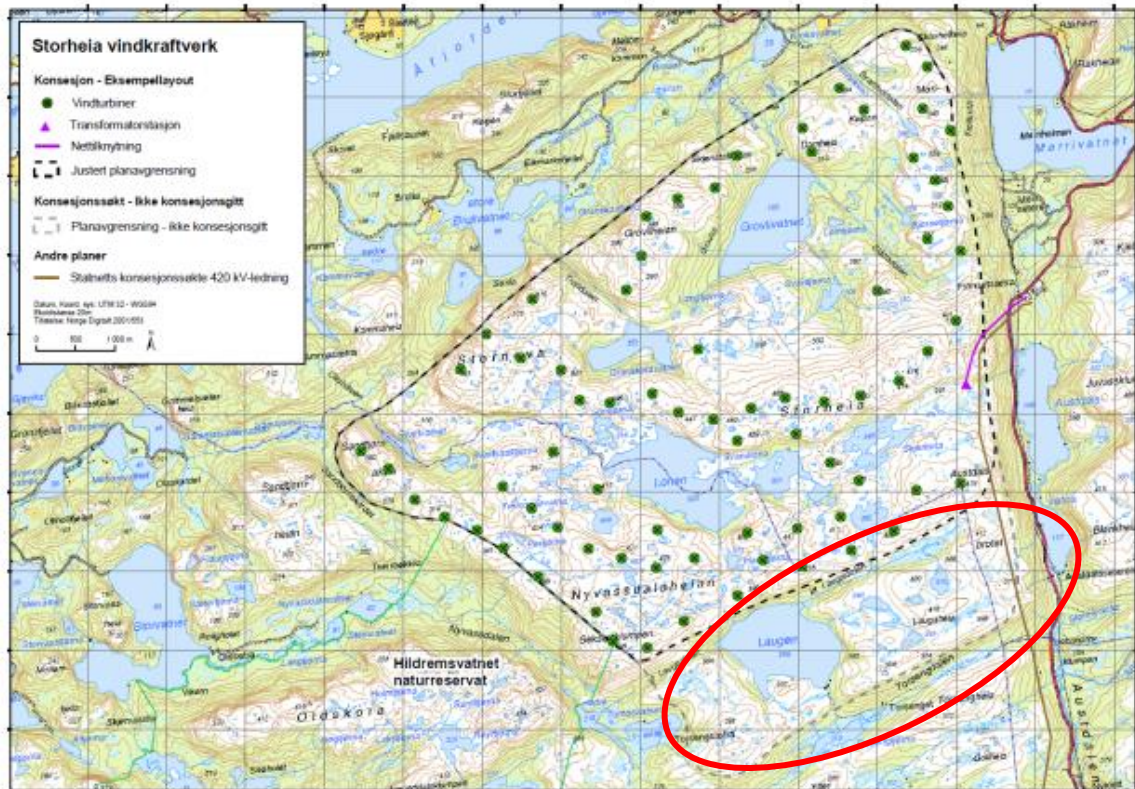
4.6.3 Areal, installert effekt og antall turbiner

Storheia vindkraftverket var et av fire som var planlagt på Fosen. I dokumentet «Fire vindparker på Fosen: Melding og forslag til utredningsprogram» datert 30.06.2006 er Storheia planlagt som det største av de fire prosjektene. Storheias planområde utgjør 45 km² og ligger 490 m.o.h.. Arealet er privat eid, fordelt på 24 eiendommer med 26 eiere. Planområdet består av blant annet bart fjell, vann og myrer. I de nordlige delene av området er berggrunnen dominert av harde og næringsfattige grunnfjellbergarter, mens det i den sørlige delen finnes rikere bergarter. Området ligger inntil Hildremsvatnet naturreservat (Statkraft, 2006).

I meldingen ble det presentert at om lag 130 vindmøller med en installert effekt på 300 MW ville bli bygget over en periode på 1 – 3 år. Dette antallet vindmøller ville være å anse som den øvre grensen basert på det tekniske potensialet i planområdet med prosjektert avgrensning. Videre var det antatt at hver vindmølle ville ha en effekt mellom 2 og 5 MW med en tårnhøyde på 70 – 100 meter og en rotorradius på 40 – 60 meter. Tallene som ble brukt i meldingen var basert på vindmøller med en installert effekt på 2,3 MW og en rotorradius på 40 meter. Videre ville antallet vindmøller som kunne plasseres i områdene bli bestemt gjennom konsesjonsprosessen (Statkraft, 2006).

I dokumentet «Fastsetting av utredningsprogram» av 06.07.2007 viste NVE til at det var planlagt utbygging av vindkraftverk med en samlet effekt på 300 MW og at hver vindmølleturbin ville ha en installert effekt på 2 – 5 MW. Antallet vindmøller var begrenset oppad til maksimalt 130, og videre ville hver turbins installerte effekt være førende for hvor mange det ville være behov for. NVE fremhevet at det ville være nødvendig å utarbeide en detaljplan med endelig utbyggingsløsning og konsekvensutredning dersom endelig plassering av vindturbiner eller tilknyttet infrastruktur skulle avvike vesentlig fra det som var anført i konsesjonssøknaden (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2007).

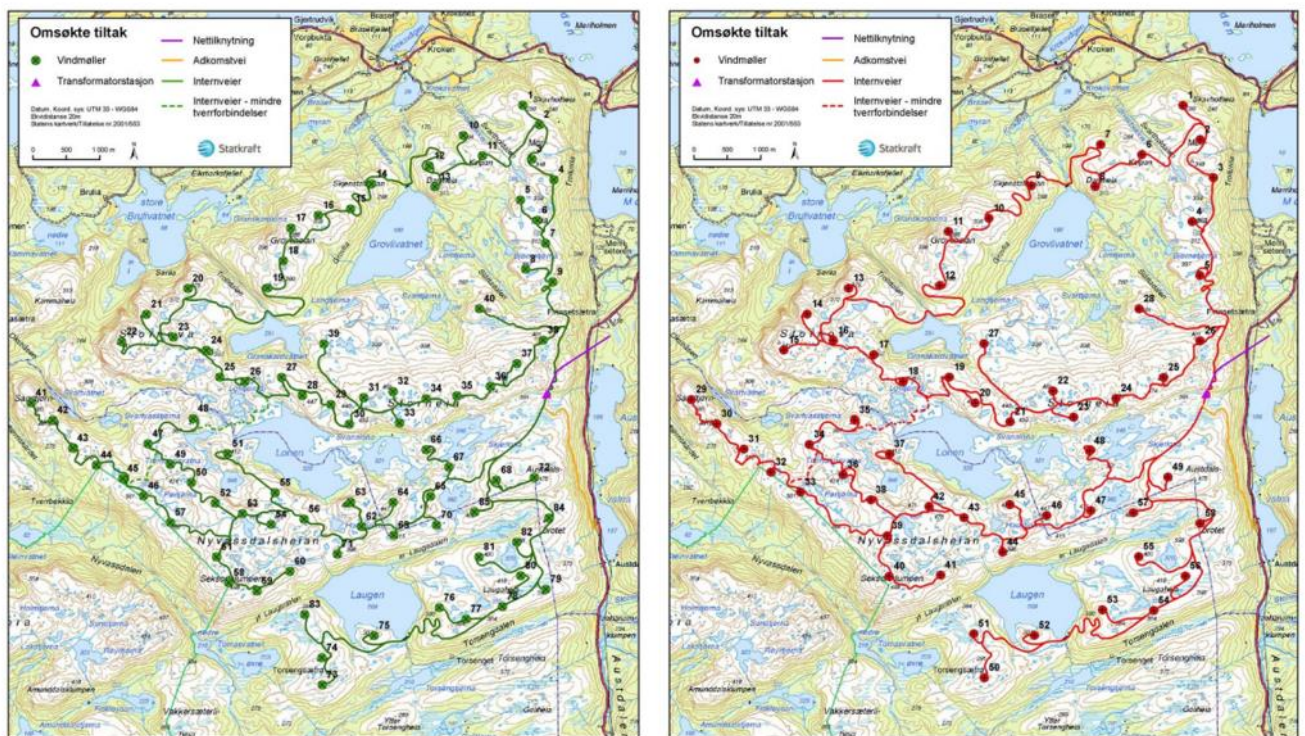
Videre skulle vindmøllene bli plassert i varierende høyde 260 – 480 m.o.h., til dels i svært kupert fjellandskap. Deler av arealet lå i et landbruks- natur- og friluftsområde (LNF-område). I reguleringsplanen var det avsatt et større areal for vindparkformål enn det som fysisk ville bli benyttet. Det indirekte berørte arealet ville ha noen begrensninger som kunne forhindre eller redusere kraftproduksjonen. Innenfor det omsøkte arealet ville det direkte berørte arealet være vesentlig mindre omfattende (Statkraft, 2008).

Figur 12: Figuren er hentet fra sluttrapporten og viser et tidligere konsesjonskart fra 2010. Det innringede området representerer arealet som ble redusert i 2010 av hensyn til reindrift og fritidsbebyggelse. All aktivitet knyttet til vindkraftanlegget er nord for det innringede området (Multiconsult, 2023b).

I konsesjonssøknaden av 12.03.2008 ble det skissert to mulige løsninger for utbygging av vindkraftverket. Kartene i Fig. 13 viser hvor turbinene skulle stå, gitt at man valgte enten store eller små turbiner. Alternativ 1 (Fig. 13, t.v) viser høyere konsentrasjon av turbiner i forhold til alternativ 2 (Fig. 13, t.h). Det var beregnet en effekt på 2 – 6 MW pr. turbin. Alternativ 1 hadde en total installert effekt på 195 MW, og alternativ 2 hadde en total installert effekt på 260 MW. De skisserte løsningene var ikke ment som en endelig løsning for planområdet. Det var et ønske fra tiltakshaver om fleksibilitet med tanke på valg av løsning grunnet den fortløpende utviklingen innen vindkraftteknologi. Utbyggingsløsningen ville imidlertid bygge på prinsippene som lå til grunn for versjonene vist under i Fig. 13 (Statkraft, 2008).

I NVEs vedtak av 04.06.2010 ble det gitt konsesjon til SAE Vind DA for å bygge vindkraftverk med en total installert effekt på 220 MW. Planområdets sørlige areal måtte reduseres med 20 % for å bevare området brukt til vinterbeite av driftsgruppe sør i Fosen reindistrikt (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2010). Denne arealreduksjonen er illustrert i Fig. 12.

Figur 13: Figuren viser to mulige løsninger: Alternativ 1 (t.v) med flere små vindmøller, hver med effekt på 2,3 MW og illustrert som grønne prikker og alternativ 2 (t.h) med færre, men større vindmøller markert, hver med effekt 4,5 MW og illustrert som røde prikker. Figuren er hentet fra konsesjonssøknaden (Statkraft, 2008).

I OEDs klagevedtak av 26.08.2013, «Vindkraft og kraftledninger på Fosen - klagesak», spesifiserte OED at et hinder for realisering av vindkraftpotensialet i Norge ville være at det manglet nettilknytning til nye vindkraftanlegg. Manglende overføringsforbindelser måtte også være en del av kostnadsbildet, og en stor reduksjon i utbyggingen ville kunne påvirke prosjektets lønnsomhet negativt. Dette var sentralt i klagebehandlingen.

Vedrørende lokal aksept mottok OED underskriftslist, og det ble vist til kampanjer i lokalaviser og på internett. Til tross for at flere klagere mente at det var stor lokal motstand

mot utbygging av vindkraftverk, mente OED at det ikke var riktig å ta dette til følge alene. Departementet la til grunn de folkevalgte organers vurderinger i kommunene og disse organenes vurdering om hvorvidt det skulle gis konsesjon (Olje- og energidepartementet, 2013).

MTA-plan for Storheia vindkraftverk datert 27.02.2015 ble utarbeidet av Multiconsult sammen med Åfjord og Bjugn kommuner, grunneiere og rettighetshavere samt driftsgruppe sør i Fosen reindistrikt. Det kommer frem av dokumentet at detaljplanen som fulgte MTA-planen kun omfattet atkomstveier, internveier og omtrentlig plassering av turbiner i planområdet. Detaljplaner for infrastruktur og endelige turbinplasseringer skulle bli utarbeidet senere og fremlagt NVE til godkjenning (Multiconsult, 2015).

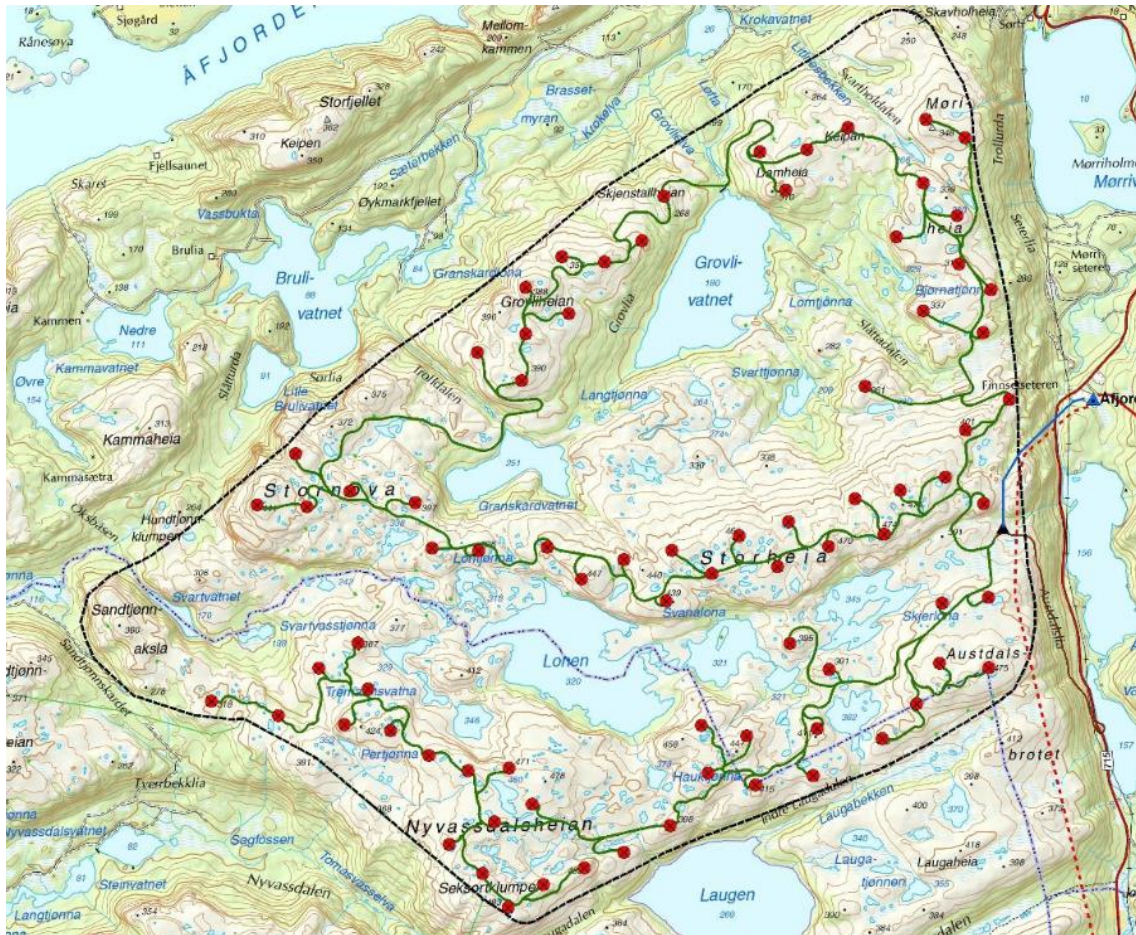
Fosen Vind oversendte NVE den 30.11.2015 en «søknad om endring av installert effekt i vindkraftverk på Fosen». Endringssøknaden gjaldt hele Fosen-prosjektet og dermed anleggene i Storheia, Roan, Kvenndalsfjellet og Harbaksfjellet. I søknaden argumenterte man for at nye tekniske løsninger ga rom for at anleggene i Storheia og Harbaksfjellet ville kunne bygges ut med større total installert effekt. Samtidig ville man da også redusere den totale installert effekten ved Roan og Kvenndalsfjellet (Fosen Vind AS og TrønderEnergi Kraft AS, 2015).

I vedtak av 11.05.2015 fikk Fosen Vind medhold i endring av total installert effekt med en økning fra 220 til 248 fra NVE. Vedtaket ble påklaget av Fosen Naturvernforening og sendt til OED for videre behandling. Fosen Vind søkte 30.12.2015 ytterligere endringer av installert effekt fra 248 MW til 288 MW og fikk igjen medhold av NVE. I søknaden fra Fosen Vind ble det også presisert at det ville være behov for å flytte turbiner innover i planområdet. Installert effekt skulle øke med 68 MW. Effektøkningen skyldtes teknologiutvikling og at man ville øke antall turbiner fra 72 til 80, hver med en installert effekt på 3,6 MW (Olje- og energidepartementet, 2016b)

Det ble gitt konsesjon den 22.02.2016 om at vindkraftverket kunne etableres med en total installert effekt på 288 MW og med flere installasjoner som blant annet til transformator til hver enkelt turbin, jordkabelanlegg mellom turbinene og nødvendig høyspenningsapparatlegg m.m. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2016a)

I detalj- og MTA-planene av 09.12.2016 ble det lagt frem at oppdateringer som ble omsøkt godkjenning blant annet inkluderte internveier, vindturbinplasseringer, massetak og deponier.

Videre ble det presisert at konsesjonskartet, som vist i Fig. 14, var gjeldende plan for området og at OEDs konsesjonsvedtak var gitt virkning som statlig arealplan. Det ville derfor ikke være behov for dispensasjon fra kommunale arealplaner (Multiconsult, 2016).

Figur 14: Figuren viser det i praksis gjeldende konsesjonskartet der endringene som var omsøkt i 2015 er inkludert (Multiconsult, 2016)

Den 07.04.2017 fattet NVE vedtak der de godkjente MTA- og detaljplanene. Total installert effekt skulle være 288 MW, og vindparken skulle ha 80 vindmøller med navhøyde på 87 meter, rotorradius på 58,5 meter og dermed total høyde på 145,5 meter. Videre skulle det blant annet lages 60 km internveier, og det skulle bygges kranoppstillingsplasser på 1,7 daa ved hver turbin. I oppsummeringen som NVE gjorde i vedtaket ble det lagt vekt på at miljøvirkningene ikke skulle endres sammenliknet med eksempellayout i opprinnelig konsesjonssøknad. NVE besluttet dermed at det ikke var behov for ytterligere vurderinger med hensyn til antall turbiner eller deres dimensjoner (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2017). Storheia vindkraftverk kom i drift i 2019.

4.6.4 Sammenfatning av informantens syn på prosessen i Åfjord kommune

Informanten, som var en sentral politiker med lang erfaring i kommunen, forteller at den første vindmålemasten i Åfjord kommune ble oppført i 1999. I Åfjord kommune er det seks vindkraftanlegg, hvor Storheia er det største vindkraftverket. Storheia er for øvrig det største i landet. Åfjord kommune bestemte i 2010 at de ønsket å sette av areal til vindkraftprosjektet. Informanten nevner at det ble avholdt en rekke folkemøter i kommunen, og at opplevelsen av kontakten med utbygger, som i prinsippet var TrønderEnergi, Nord-Trøndelag E-verk (NTE) og Statkraft, var at de var svært positive og aktive. Informanten forteller at de hadde samme positive opplevelse i kontakten med NVE.

Det ble reist spørsmål om å gjennomføre folkeavstemning, og informanten problematiserer i den forbindelse den omfattende og kompliserte informasjonen. Med så mye forskjellig informasjon som forelå, var det vanskelig å se hvordan Åfjordingene kunne gå til urnene og avgi en velinformert stemme. Det ble derfor ikke avholdt folkeavstemning. Det ble deretter en lang pause frem til 2016, da Fosen Vind begynte utbyggingen som ble ferdigstilt i 2021.

Informanten forteller videre om selve hvordan konsesjonsprosessen opplevdes.

Først ble søknad levert inn til konsesjonsmyndighetene, og det ble samtidig tatt kontakt med kommunen. Informanten viser til at det var positiv stemning om vindkraft og mye undring, interesse og nysgjerrighet om hva dette kunne være. Ikke alle i kommunen var for utbygging av vindkraftverk, men de var for å få etablert kraftledninger, da dette var mangel på dette i kommunen og i regionen.

Motstanden som var mot etablering av vindkraftverk kom utelukkende fra tilflyttende innbyggere, ikke fra opprinnelige Åfjordinger. Den typiske motstanderen var av typen som komme uttale at «*her ligger jo hytten min, og vi kan jo ikke ha vindturbiner her*». For øvrig har kommunen aldri sittet på samme side av bordet som grunneierne, og sånn sett var det en grei prosess. Dette var i 2010, altså lenge før høyesterettsdommen. Videre var motstanden stor i reindriftsnæringen. Her var det to grupperinger, Nord-Fosen og Sør-Fosen, som alltid har hatt beiterett. Dette opplevde informanten som det største problemet ved vindkraftutbygging i Fosen.

Senere i prosessen var man opptatt av hva kommunen kunne få ut av samarbeidet. Man delte dette inn i to deler: 1) utbyggingsfase og 2) driftsfase. Kommunen ønsket at 20 % av investerte midler, i størrelsesorden 15-20 milliarder, skulle legges igjen lokalt og regionalt.

Tidlig var driftsinntekter begrenset til eiendomsskatt, men nå i ettertid har det, ifølge informanten, blitt snakk om andre inntekter som vertskommuner kan få.

Dialogen og saksgangen ble opplevd som grundig og åpen. Det ble organisert flere folkemøter hvor OED, NVE, Statsforvalteren og tiltakshaverne var til stede sammen med grunneierne og foreningene. På samme måte var reindriften representert og alle kommuniserte ok på alle plan. Når det gjaldt dialog og diskusjonsklima, så følte det grundig og riktig på det daværende tidspunktet i 2009/2010.

Motstand internt i kommunen førte ikke til personlige konflikter mellom parter. Den type konflikt som oppstod, var med grupper som Motvind, som kom på plass i 2019 og som var organisert utenifra.

Sett i etterkant vurderer informanten endringene i plan- og bygningsloven som riktige og som en klok måte å rette opp i konsesjonsprosessen på. For informantens kommune fungerte det greit med energiloven som «bakteppe», fordi det ble opparbeidet et tillitsforhold ved god kommunikasjon med utbygger og konsesjonsmyndighet. Utbyggingen var også i en særstilling, da den var den største i Norge. Informanten nevner også i den sammenheng at Staten har vært vant med å gi forhåndstillatelse, og at det går bra i 99 % av disse tilfellene. Det gikk imidlertid ikke bra med reindriften i denne saken.

Det at kommunen nå i etterkant har vetorett etter pbl. har ført til at man i kommunen opplever bedre styring på prosessene.

Informanten forteller videre at alle steiner ble snudd for å finne fungerende avtaler med grunneierne. Dette skjedde ikke på reindriftssiden. Her synes det som om forhandlingsbiten fungerte dårlig. Forhandlingene gikk tregt, og samarbeidet mellom forhandlingspartene fungerte ikke optimalt. Informanten forteller at det hadde vært bedre om man sendte noen med myndighet på vegne av utbygger som kunne si at «slik skal det bli, og så blir det slik». Det ble en utmattende runde overfor reindriftnæringen, og det hele endte opp i en lang rettsprosess. Når det gjaldt pbl. sin påvirkning med tanke på mulige konfliktnivåer, sier informanten at pbl. ikke hadde noen som helst påvirkning, da prosessen var regulert av energiloven. Informanten nevner at utbyggerne tok MTA-planene på alvor, selv om det er litt usikkert i hvilken grad. Det er nok mer fokus på det nå, enn det var da, sier informanten.

4.6.5 Generelle betraktninger for begge vindkraftverkene; Informant (3) med kjernekompetanse

Informant 3 er en person med kjernekompetanse i vindkraft som har vært juridisk rådgiver på fagområdet og som kjenner til begge vindkraftprosjektene.

Informanten forteller at det generelt er slik at tiltakshaver tar kontakt med grunneiere før de snakker med kommunen. Det er ikke så klokt, og man bør egentlig involvere kommunen så tidlig som mulig, fordi man er avhengig av kommunestyrets samtykke for å i det hele tatt kunne komme noen vei.

Erfaringen er at tiltakshavere går så tidlig de kan på grunneiere og inngår avtaler med grunneier om leie av grunn. De får da med seg positive grunneiere i den videre prosessen. Dette har nok vært vurdert som viktig for tiltakshaverne. Informanten forteller at vindkraft kom på trappene på 2000-tallet og at det var en positiv politisk giv bak vindkraft på land. Det ble gitt mange konsesjoner, men da kraftprisene falt rundt 2010, ble det ikke lengre lønnsomt å bygge ut. Samtidig var det en voldsom teknologiutvikling innen vindkraft. I 2012 – 2015 ble vindkraftanlegg bygget basert på konsesjoner som ble godkjent 10 – 15 år tidligere, og vindturbinene i disse ble bygget 3 – 4 ganger høyere enn opprinnelig oppgitt. Vindturbiner som økte i høyde fra 70 til 250 meter førte til protester og til en voldsom oppstand på nasjonalt nivå – ikke bare fra Motvind Norge, men også fra mange berørte kommuner. Videre nevner informanten at alt som het vindkraft stoppet opp i Norge i 2018 – 2019 på grunn av disse protestene, og det lå stille frem til 2022. Ny lov om utbygging av vindkraftanlegg må godkjennes av kommunen, og dette førte i en del områder til at det er et mer positivt syn på vindkraft i dag.

Informanten forteller at Vefsn kommune sa ja til utbygging først og fremst fordi utbyggingen ville gi viktige skatteinntekter. Reindrift ble et senere problem på Øyfjellet, slik som det ble på Fosen og Storheia. Reindrift er et kjempestort problem i vindkraftutbygging på land, ettersom 40 % av Norges areal er berørt av reindrift. Områdene strekker seg fra Nord-Norge og helt ned til Engerdalen/Femunden i Sør-Norge. Det betyr at det er et potensial for konflikt med reindriften nesten overalt. Videre er lysforurensning et problem, og også større vindkraftanlegg skaper også støy.

Informanten sier videre på generelt grunnlag at det er først og fremst inntekter for kommunen som har vært hovedargumentet. Noen har argumentert med flere arbeidsplasser, men det er ikke veldig mange arbeidsplasser knyttet til ferdigbygde vindkraftanlegg. Informanten

forteller at Stortinget holder på å legge et nytt skatteregime rundt vindkraftanlegget nå i forbindelse med statsbudsjettbehandlingen.

Informanten peker på at det har vært problematisk at mange av konsesjonene var altfor grovmaskede. Tidligere kunne man justere opp vindmøllehøyden etter at konsesjonen var gitt, og slik ville man kunne ende opp med vindmøller på 250 meters høyde i stedet for 70 meter som det kan ha vært søkt om i utgangspunktet. Informanten nevner at dette ikke lengre er lov. Videre er det viktig at det ikke blir for mange endringer i øvrig utbygging etter konsesjonen. For eksempel kan det komme en svær anleggsvei et annet sted enn man trodde, eller det kan hende at vindmøllene blir satt opp et annet sted enn der man hadde regnet med.

Det har vært syndet mye i denne sammenhengen, og kritikk kan rettes vel så mye mot myndighetene og NVE som mot utbyggerne. Man har undervurdert viktigheten av å gjøre det man har sagt man skal gjøre.

Videre nevner informanten at det i løpet av utbyggingene har vært konflikter mellom stat og kommune. Staten hadde rett til å vedta en utbyggingsplan etter statlig plan, selv om kommunen hadde sagt nei til utbygging. Kommunene følte seg derfor overkjørt, men etter 1. juli 2023 er pbl. nærmest bestemmende for om det blir vindkraftutbygging eller ikke.

Informanten nevner videre at utbyggere er opptatt av å ha fleksibilitet, slik at de kan detaljplanlegge anlegg etter at de har fått en konsesjon. En kommune er på sin side opptatt av å vite hva som vil bli bygget før den kan ta stilling til en konsesjonssøknad. Det er derfor en disharmoni mellom utbyggerens og kommunens behov. Der har nok både utbyggere og departementet undervurdert betydningen av å fortelle kommuner så tidlig som mulig hva som kommer til å bli bygget.

4.6.6 Generelle betraktninger for begge vindkraftverkene; Informant (4) med kjernekompetanse

Informant 4 er en sentral politiker i en kommune og har god kjennskap til vindkraftprosjekter. Informanten forteller at tiltakshavere gjerne tar kontakt med grunneierne først. Informanten nevner at det i kommunen handler om samfunnsplaner om hvor man skal og hvor man vil. Man skal utforske mulighetene for produksjon av bærekraftig fornybar energi. Informanten nevner også at det i 2006 var stor oppslutning rundt vindkraftutbygging, og at utbyggingen ledet til mye positiv aktivitet i samfunnet og at det derfor var en god opplevelse. Generelt

kommer kommunen frem til beslutninger om utbygging av vindkraftverk basert på lokal verdiskapning, arbeidsplasser, sysselsetting og aktivitet, men også kraftbehov og klimaomstilling må tas med i vurderingen.

Informanten sier at det er flere nå som er negative til vindkraftutbygging, men at mange også er positive. De som er mot utbygging argumenterer gjerne med at strømmen blir sendt til utlandet og at større energiproduksjon fører til dyrere strøm. I tillegg bygger man ned naturen til fordel for vindkraft, og utenlandske aktører kan være involvert. Konflikter med reindrift er også et viktig argument.

Når det gjelder for utbygging vil det alltid være fokus på arbeidsplasser, verdiskapning og aktiviteter i lokalt næringsliv. Videre gir naturressursene et lokalt fortrinn som man bør utnytte. Vindkraftverk vil kunne være god utnyttelse av områder der topografi og geografi legger til rette for vindkraft. Der det er mye vind, vil avtrykket pr. produserte KWh være mindre.

I 2006 var det lite konflikter knyttet til diskusjonen om vindkraftverk, og det var stor oppslutning som på en måte ga ny giv i samfunnet. Senere har det blitt et generelt høyere temperaturnivå i diskusjoner rundt vindkraft, og det er mer uenighet. Utbygging har også skapt inntekter til kommunen, og man produserer fornybar kraft. Det som taler mot vindkraftutbygging er nedbygging av naturen og eventuelt støy fra turbinene.

4.7 Sammenligningsgrunnlaget

I Tabell 1 vises utbyggingsalternativene for de to vindkraftverkene Øyfjellet og Storheia. I begge prosjektene ble det presentert to utbyggingsalternativer i konsesjonssøknaden. Det endelige resultatet av utbyggingen er vist i den nederste delen av tabellen.

Konsesjonssøkt	Areal	Installert effekt	Antall turbiner	Turbinhøyde
Øyfjellet				
Alternativ 1	55 000 daa	327 MW	109 stk	150 m
Alternativ 2	55 000 daa	302 MW	84 stk	200 m
Storheia				
Alternativ 1	45 000 daa	195 MW	85 stk	135 m
Alternativ 2	45 000 daa	260 MW	58 stk	155 m

Utbygget	Areal	Installert effekt	Antall turbiner	Turbinhøyde
Øyfjellet	48 100 daa	400 MW	72 stk	200 m
Storheia	37 905 daa	288 MW	80 stk	145 m

Tabell 1 (øverst): Tabellen viser de konsesjonssøkte vindparksegenskapene areal, total installert effekt, turbinantall og turbinhøyde. For både Øyfjellet og Storheia var det to konsesjonssøkte alternativer. Tallene er hentet fra konsesjonssøknadene (Eolus Vind AB, 2014; Statkraft, 2008) og MTA-planene (Multiconsult, 2016; Multiconsult, 2019).

Tabell 2 (nederst): Tabellen viser de endelige (utbygde) vindparksegenskapene areal, total installert effekt, turbinantall og turbinhøyde. Tallene er hentet fra sluttrapportene (Multiconsult, 2023a; Multiconsult, 2023b).

Kapittel 5

Nye lovbestemmelser fra 1. juli 2023

6.1 Energiloven og plan- og bygningsloven

KDD og OED ble etter stortingets anmodningsvedtak nr. 143 av 01.12.2020 og nr. 722 av 10.06.2022 bedt om å fremme et forslag til lovendringer om å innlemme planlegging og bygging av vindkraftanlegg i pbl. Forslaget innebar at det skal foreligge arealavklaring i form av en områderegulering etter pbl. for kunne å tydeliggjøre de overordnede arealmessige forutsetningene. Det ble også foreslått at kommunene vil kunne kreve at utbygger dekker kostnadene knyttet til utarbeidelsen av områderegulering, og at en konsesjon etter energiloven bare kan gis når en områderegulering er vedtatt. Dispensasjonsadgangen som fantes på anmodningstidspunktet skulle begrenses betydelig, men forbehold om at det i visse tilfeller ville kunne gis dispensasjon fra kravet dersom det fantes samme detaljer om arealmessige forutsetninger som for eksempel kan foreligge i en kommunedelplan. Det ble samtidig foreslått innføring av begrensninger i muligheten til å gjøre endringer i vedtatt områderegulering og oppheving av vindkraftverk. Muligheten for at man skulle kunne gi endelig konsesjon som statlig arealplan etter energiloven ville oppheves (Stortinget innst. 483 L (2022-2023)).

6.2 Oppfølging av anmodningsvedtakene gjennom de nye endringene i energiloven og plan- og bygningsloven

I lovforslag jf. prop 111 L fremgår det at lovendringene vil gi kommunene større innflytelse og styrke kommunes rolle ved etablering av vindkraftanlegg. Forslaget som ble fremmet i statsråd 28.04.2023 og som trådte i kraft 01.07.2023 kom til anvendelse i begge lovene. Endringene i lovene tar sikte på å redusere konflikter og samtidig styrke kraftbalansen for å nå de nasjonale klimamålene. Detaljert utforming av vindkraftanlegg skal nå skje i konsesjonen, og etterfølgende detalj- og MTA-plan etter energiloven. Det gjelder forhold som plassering av internveier, plassering av turbiner, maksimal installert effekt m.m. Disse størrelsene er ikke å betrakte som overordnede arealmessige forutsetninger. De hører derfor hjemme i konsesjonen og ikke i områdereguleringen som er kommunens ansvar. I konsesjonsbehandlingen blir det foretatt samfunnsøkonomiske vurderinger av prosjektene, og det er her energimyndighetene vil kunne se prosjektenes samfunnsmessige fordeler og mulige ulemper (Prop. 111 L (2022–2023))

De nye lovendringene som har trådt i kraft er bestemmende for nye vindkraftprosjekter som skal bygges ut i dag. Endringen i energiloven § 2-2 tredje punktum viser til at det ikke lengre er mulig å gi konsesjon før tiltaket er planavklart etter § 3-1.

Bestemmelsen må sees i sammenheng med pbl. § 12-1 hvor tiltaket skal være planavklart gjennom en områderegulering som kommunen gjennomfører og som skal være på et overordnet nivå. Områdereguleringen skal inneholde arealbruksgrenser med arealformål vindkraft og adkomstveier. Kommunen står fritt til å iverksette flere forhold som kan ligge innenfor de overordnede arealmessige forutsetningene (slik som synlighet, antall turbiner, inngrepsfrie områder og maksimal høyde på turbiner m.m.). Kommunen vil i denne sammenheng kunne legge krav på hva som skal bygges ut på området, og om det aktuelle vindkraftprosjektet vil kunne la seg realisere i den enkelte kommunen. Detaljer som behandles i konsesjonen og etterfølgende planer som MTA-plan etter energiloven, er plassering av internveier, installert effekt pr. turbin, antall turbiner og andre detaljer. Alt planarbeid som skal gjennomføres, skal dokumenteres gjennom plankart og planbestemmelser. Dette må samsvare med foreliggende områderegulering. Dispensasjon fra områderegulering kan skje dersom det er andre kommunale planer som er tilstrekkelig detaljert på et overordnet nivå, og der omfang og detaljnivå kan sammenstilles med det som ville vært påkrevd ved en områderegulering. Formålet med unntaksregelen er å forhindre dobbel behandling i vindkraftsaker (Prop. 111 L (2022–2023)).

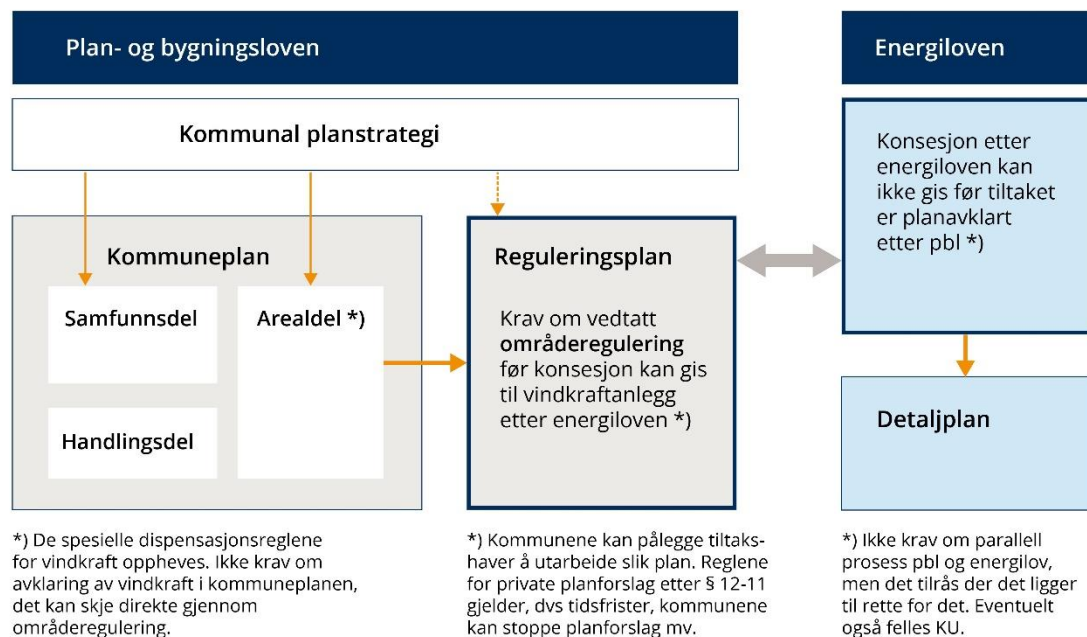
Konsesjonsmyndighetene for vindkraft kan nå sende forslag til områderegulering ut på høring og offentlig ettersyn på vegne av kommunen. Dette forutsetter at kommunen har gitt uttrykkelig samtykke jf. pbl. 3-7 fjerde ledd. Det er ikke mulig for OED å bestemme at konsesjon skal ha virkning som statlig plan jf. pbl. § 6-4 tredje ledd, og det er heller ikke mulig å påklage et vedtak om statlig arealplan jf. pbl. § 6-4 fjerde ledd.

Kommunen er ansvarlig for å utarbeide områderegulering, men kan overlate til andre myndigheter eller private aktører å utforme forslag til områderegulering. I de tilfeller der det eksisterer en konkret tiltakshaver, kan kommunen kreve at det settes i gang arbeid med områderegulering, slik at man kan avklare om vindkraftprosjektet kan realiseres. Private tiltakshavere har rett til å utforme et planforslag og få kommunens tilbakemelding på forslaget jf. pbl § 12-2.

Det er lagt inn en begrensning på kommunens rett til å gjøre endringer i områderegulering jf. pbl. § 12-18. Kommunen kan ikke endre gjeldende områderegulering fra tidspunkt hvor det er

gitt konsesjon og frem til byggefristen uten samtykke fra departementet. Dette kreves ikke dersom det er tiltakshaver som fremsetter forslag om endring av områderegulering. Formålet med bestemmelsen er å hindre at kommunen endrer oppfatning eller endrer planer i strid med konsesjon som er gitt. (Prop. 111 L (2022–2023)).

Lovene er nå samordnet for å sikre en oversiktlig saksgang og for å unngå konflikter (Fig. 15). Figuren viser sammenhengen mellom energiloven og plan- og bygningsloven. Samt hvordan fremgangsmåten for å starte og planlegge et vindkraftprosjekt.

Figur 15: Figuren er hentet fra Regjeringens hjemmesider og viser planlegging av vindkraft etter plan- og bygningsloven (Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan_bygningsloven/planlegging/fagtema/vindkraft/id3022769/)

6.3 NVE og OED – anbefalinger om nye retningslinjer for prioritering

NVE utarbeidet i 2019 forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land. Det ble her foreslått 13 områder som NVE mente ville være egnet for fremtidig utbygging for vindkraft.

Erfaringen fra tidligere var at områder som ble øremerket for utbygging viste seg å føre med seg en del konflikter knyttet til konsesjonsbehandling og konsekvensutredning. Denne planen ble forkastet, og det ble en pause i behandling av konsesjonssøknader (Lindhjem et al., 2022)

I mai 2022 la NVE frem anbefalinger om nye krav og prinsipper til OED som følge av vindkraftmeldingen (Meld. St. 28 (2019–2020)). Det vil bli behov for å ha klare prioriteringskriterier for saksbehandling, ettersom det forventes flere saker enn hva NVE kan behandle fortløpende. Forutsigbarhet for aktørene er viktig, og NVE innførte derfor kriterier for prioritering av vindkraftsaker i oktober 2023. For å prioritere en sak opp måtte ett av følgende krav være til stede:

- 1) Det er stor kraftproduksjon som bidrar betydelig til produksjonen i kraftsystemet.
- 2) Det finnes konsesjonsendringer der detaljplan er under behandling, eller anlegget er under bygging.
- 3) Det gjelder kraftproduksjon i Finnmark.

Tilsvarende vil saker kunne prioriteres ned der det er utilstrekkelig kvalitet på sak og utredninger, manglende avklaring av kommunale planprosesser og manglende eller uavklart nettkapasitet (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2024).

6.4 De fem leveransene fra NVE til OED med forslag til nye utredningskrav

NVE sendte 16.05.22 første leveranse med tittel «Forslag til mal for nye utredningskrav for vindkraftverk på land» til OED. Her ble det lagt vekt på at det hadde kommet mange innspill til endringer for den nye malen de siste årene. Særlig gjaldt dette krav til metoder og kompetanse i utredningsarbeidet. NVE ønsket blant annet mer fokus på folkehelse og naturmangfold, samtidig som at utredningsarbeidet skulle være mer saksspesifikt (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022a).

I andre leveranse, med samme tittel som den første, viste man til at det har vært vanskelig å jevnlig føre kontroll med de enkelte vilkårene. Dette gjaldt hensyn til allmennheten og andre myndigheters behov for klarhet. De nye vilkårene ville blant annet omfatte minimumsavstand

til bebyggelse, maksimal høyde for turbiner og tydeligere frister for innsending av detaljplaner og byggeplaner (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022b).

I tredje leveranse, «Vurdering av nye prinsipper for for- og etterundersøkelser i vindkraftsaker», ble det pekt på at for- og etterundersøkelser og forskningsprosjekter samt større studier måtte sees i sammenheng. Man understreket behovet for en planmessig tilnærming til tetting av kunnskapshull knyttet til vindkraft. I underkapittel 4.3 ble det også vist til at det kan være behov for en finansieringsordning for å kunne muliggjøre gjennomføring av større forskningsprosjekter for å kartlegge konsekvenser av vindkraftverk og effekt av tiltak ment for å redusere eventuelle skadevirkninger fra slike kraftverk (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022c).

I sammendraget til fjerde leveranse, «Skjerpet vektlegging av miljø og naboer i konsesjonsbehandling av vindkraftverk på land», lanserte NVE fem konkrete tiltak for å ivareta miljø, naboer, og andre virksomheter i fremtidige konsesjonsbehandlinger.

- *Oppdaterte krav til utredning av virkninger for miljø- og samfunnsinteresser.*
- *Skjerpede krav til beskrivelse og tydeligere vurderinger av omfang og virkning av terrenginngrep.*
- *Bedre informasjon til høringspartene.*
- *Vilkår om minimumsavstander og maksimal turbinhøyde.*
- *Bedre informasjon om konsesjonsmyndighetenes vurderinger.*

Allerede skjerpede krav til miljø og naboer ble vektlagt og det skulle heretter være fokus på tydeligere beskrivelser, grundigere utredninger og bredere og mer omfattende høringsrunder. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022d)

NVE ser det som viktig å utarbeide en veileder for avvikling av vindkraftverk, der man har som mål å tilbakeføre og restaurere natur og landskap. Dette ble vist til på side 1 i femte leveranse, «Forslag til veiledning om nedlegging av landbasert vindkraftverk». Man pekte her særlig på behovet for krav om detaljplan for nedlegging av vindkraftverk, og at en slik detaljplan burde være en del av forskriften sammen med garantistillelse for nedleggingskostander. Ved vurdering om nedleggelse eller ny konsesjon vil det være NVE som vil godkjenne begge deler. Det vil kunne gis konsesjon med en varighet opp mot 30 år jf. energiloven §2-2 annet ledd. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2022e)

Kapittel 6

Diskusjon

6.1 Innledning

I diskusjonskapittelet vil jeg ta utgangspunkt i resultatene fra min undersøkelse hvor jeg har gjennomført dybdeintervjuer med sentrale ressurspersoner. Resultatene som jeg har presentert i kapittel 4 og som jeg har kalt «sammenfatning av informantens syn» og «generelle betraktninger» er empirien som jeg skal benytte i diskusjonen. Jeg vil her diskutere denne empirien opp mot øvrig dokumentanalyse presentert i oppgaven i kapittel 4. Dette vil gi svar på første hovedproblemstilling.

Hovedproblemstilling I

- ***Hvordan og når i prosessen har premisene knyttet til utnyttelse av arealene og etablering av tekniske anlegg opprinnelig gitt i konsesjonssøknaden endret seg, etter at konsesjonssøknaden og MTA-planen ble godkjent?***

Empirien vil jeg videre bruke til å belyse de nye lovbestemmelsene og i hvilken grad disse vil kunne være til nytte for å forebygge fremtidige konflikter.

Hovedproblemstilling II

- ***På hvilken måte kan endringer i energiloven og plan og bygningsloven av 1. juli 2023 kunne forebygge eventuelle konflikter ved utbygging av vindkraftanlegg?***

Videre vil jeg se om lovendringen kan gi økt forutsigbarhet sett i lys av hovedproblemstilling I og II.

Underproblemstilling I

- ***På hvilken måte vil den nye lovendringen gi økt forutsigbarhet?***

6.2 Hovedproblemstilling I

- ***Hvordan og når i prosessen har premissene knyttet til utnyttelse av arealene og etablering av tekniske anlegg opprinnelig gitt i konsesjonssøknaden endret seg, etter at konsesjonssøknaden og MTA-planen ble godkjent?***

6.2.1 Areal case I og II

For case I (Øyfjellet) ble melding om konsesjon sendt inn 05.07.2011 (Øyfjellet Vindpark AS, 2011). Her er det angitt et planområde som er avgrenset mellom Hundålvatnet i vest, Mosjøen lufthavn i Kjærstad i sør, Mosjøen by i øst og Vesfsnfjorden nordøst. Arealet er anslått å være i overkant av 60 000 daa. Antallet eiendommer som berøres er relativt få, og de to største eierinteressene er Statskog SF som eier deler av tiltaksområdet i den sørlige delen av arealet og Helgelandskraft som eier noen arealer i nord-vest. Øvrige arealer eies av privatpersoner (Eolus Vind AB, 2014). Arealet i konsesjonssøknaden av 06.01.2014 samsvarer ikke med arealet i meldingen av 05.07.2011. I konsesjonssøknaden er det skissert et planområde på 55 000 daa, altså 5 000 daa mindre enn det som står i meldingen. I meldingen var det antatt at det var mulig å begynne utbygging i 2015/2016, men på dette tidspunktet hadde ikke prosjektet kommet lengre enn til stadiet for klagebehandling (Fig.6). Klagen ble behandlet av OED som støttet NVEs vurderinger på samtlige punkter, men la inn en presisering om reindrift.

I case II (Storheia) vises det til i dokumentet «Melding og forslag til utredningsprogram» datert 30.06.2006 at planområdet utgjør 45 000 daa. Planområdet består av blant annet fjell i dagen, vann, myrer og næringsfattige bergarter. Området ligger inntil Hildremsvatnet naturreservat. Arealet består av 24 eiendommer med 26 eiere (Statkraft, 2006). I sluttrapporten for Storheia vises det til vedtak av 07.06.2010 om at konsesjonsområdet måtte reduseres med 20% av hensyn til reindrift, fritidsbebyggelse og andre hensyn (Multiconsult, 2023b).

Det kommer frem i begge caseområdene at det har blitt tatt utgangspunkt i et større areal i meldingen enn i konsesjonssøknaden. Det er derfor et gjennomgående tema at tiltakshavere har «tatt godt i» ved vurdering av hvor stort arealbeslag som bør tas. Det kan se ut til at tiltakshaverne har ønsket å sikre et tilstrekkelig stort areal selv om dette ville kunne påvirke omgivelsene i mye større grad enn nødvendig. I sluttrapporten kommer det frem at Øyfjellet ble bygget ut for 48 100 daa, hvilket er 11 900 daa mindre enn det som opprinnelig var meldt.

På samme måte gjelder det Storheia som meldte et behov for 45 000 daa, men reduserte arealet med 7 095 daa. slik at det endelige arealet som det var behov for utbyggingen var på 37 905 daa (Multiconsult, 2023a; Multiconsult, 2023b; Øyfjellet Vindpark AS, 2011; Statkraft, 2006).

Når det gjelder planarealet i meldingene, virker det ikke som om at dette vekket større bekymringer hos kommunene. Informant 1 understreker at det var et enstemmig ja i kommunen til vindkraftverk på Øyfjellet. Vindkraftverket hadde i prinsippet vært en del av det som kommunens innbyggere var opptatt av og også hadde snakket om i mange år. Folk var relativt positive til kraftutbygging, og idéen om å bygge vindkraft i kommunen virket ikke å komme overraskende på. Når det gjaldt arealet som var avsatt og som vist i meldingen, var reindriften innledningsvis positive, da området ikke ble brukt til reinbeite. Det oppstod likevel konflikter med reindriftsnæringen etter hvert.

I bakgrunn for vedtak for Øyfjellet av 13.11.2014 har NVE tatt hensyn til konfliktene som oppstod med tanke på arealet. NVE reduserte den sørlige delen av planområdet mot Fjellskaret, da dette ville kunne føre til negative konsekvenser for reindrift og friluftsliv. NVE vurderte her virkningene på reindrift og friluftsliv som relativt små og mente at reduksjon av planarealet som vist på kartet i Fig. 7 ville være tilstrekkelig for å imøtekomme reindriftsnæringen og friluftslivets interesser. Det ble videre bestemt at det ikke skulle plasseres turbiner i tilknytning til Stortuva-toppen (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2014).

På samme måte hevdet informant 2 at det i Storheia var holdt flere folkemøter og at det var et ønske fra kommunen å sette av areal til vindkraftutbygging tidlig i prosessen. Kommunen var positiv til utbygging og hadde god kommunikasjon med tiltakshaver og NVE.

Lokalbefolkningen var også i stor grad positiv og hadde i utgangspunktet mer undring og interesse for hvordan vindkraftverket ville kunne se ut. Alle var imidlertid ikke positive til utbygging av vindkraftverket, og man kunne se at motstanden vokste gradvis, først og fremst utenfra via opprørsorganisasjonen Motvind, men også fra innflyttere.

Det ble uttrykt fra flere av informantene at flere kommuner så positivt på etablering av vindkraftverk, da det skapte flere arbeidsplasser og økte inntektene til kommunen. På den andre siden vil behovet for arbeidskraft tilknyttet vindkraftutbygging reduseres betraktelig etter at utbyggingen er gjennomført. Vindkraftutbygging kan derfor tenkes å gi et midlertidig løft i arbeidsmarkedet mens utbyggingen pågår, men etter ferdigstilling vil vindparken ikke

nødvendigvis representere et så stort arbeidsmarked som kommunen i utgangspunktet kanskje hadde håpet.

Informant 1 påpeker at det primært var grunneierne som var initiativtakere og pådrivere for etablering av vindkraftverket på Øyfjellet. Kommunene hadde ikke opprinnelig planlagt vindkraftutbygging før grunneierne fremmet ideen. Grunneierne som tok initiativ, var relativt store aktører som eide store deler av områdene i de forskjellige planområdene. Ifølge både informant 3 og 4 har det vært vanlig at tiltakshaver oppsøker og mobiliserer grunneiere før kommunen kontaktes, og dette viste seg å være tilfellet også her.

Det finnes problematiske aspekter ved at grunneiere er pådrivere for slike prosjekter. Når forberedelsene til prosjektet allerede er godt i gang når kommunen får prosjektet presentert, vil det kunne være forventninger hos ulike interessenter (tiltakshaver, grunneiere, lokalbefolkning etc.) om at kommunen raskt skal fatte beslutninger når forberedelser tross alt er gjort. Kommunepolitikere kan derfor tenkes å kunne oppleve press i beslutningsprosessene, da det tross alt er lite ønskelig at man som politiker blir den forsinkende part når opinionen ønsker noe gjennomført. Dette kan være problematisk dersom de gjennomførte forberedelsene er gjort med utgangspunkt i grunneiernes og tiltakshavernes, og ikke nødvendigvis kommunens og dens innbyggers, interesse. Etersom en stor vindkraftutbygging kan sette tydelig preg på miljøet, vil en udemokratisk tilnærming kunne føre til mistillit mellom ulike involverte parter (som befolkning, lokal og sentral forvaltning og private aktører).

Når det gjelder kommunal/lokaldemokratisk kontroll, fremhever også informant 1 om at kommunen så seg selv primært som en høringspart i konsesjonsprosessen. NVE fattet alle beslutningene sentralt i Oslo. Dette understreker at kommunen ikke følte at den hadde en reell påvirkning i prosessen, hvilket kanskje ikke er så overraskende når beslutningstakerne befinner seg 670 km sør for området det gjelder. Et eksempel på sentral styring og beslutningstaking kan sees i dokumentet fra NVE til OED 22.06.2015 «Eolus Vind Norge AS. Øyfjellet vindkraftverk. Oversendelse av klager» der NVE og OED avviste to klager på konsesjonsvedtaket uten at kommunen var direkte involvert i klagesaksbehandlingen. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2015; Olje- og energidepartementet, 2016a).

Videre påpeker informant 1 at sentraliseringen av beslutningsprosessene hos NVE gjorde at det tok ta lang tid fra melding til utbygging. I løpet av den lange prosessen kommer det stadig nye politikere og andre aktører inn i bildet som kan ha ulike synspunkter på både prosess og

vindkraft i seg selv. Man kan derfor tenke seg at den trege saksgangen hos NVE også kan lede til treg saksgang i kommunene, slik at ett forsinkende ledd leder til forsinkelser også i andre ledd, hvilket da vil negativt påvirke effektiviteten i prosessen.

En gruppe forskere fra IFE, MERE og NINA peker på tre konfliktområder som kan være problematiske. Det ene er vindkraftverkenes lønnsomhet, sett i forhold til naturmangfold og uberørt natur. Det andre gjelder risiko for konflikt som går på bevaring av natur samtidig som at reinbeiteområder ikke skal berøres. Det tredje gjelder konfliktlinjer mellom å skåne bebygde områder og samtidig verne om særlig verdifull natur. Et eksempel på sistnevnte ser vi i sammendraget fra intervjuet med informant 2 der prosjektet i Storheia møtte motstand fra innflyttere og hytteeiere.

Forskerne uttrykker at NVE må gi tydelige retningslinjer for typer og omfang av arealinngrep som kan aksepteres, og da deres artikkel ble publisert i januar 2023, var dette allerede et tema som var problematisert fra NVE selv. NVEs fem leveranser har til hensikt å gi veiledning når det kommer til utredningskrav for vindkraftverk på land. I deres tredje leveranse, «Vurdering av nye prinsipper for for- og etterundersøkelser i vindkraftsaker» understreket NVE at det var behov for å finne god kunnskap om skadevirkninger fra vindkraftverk og videre kunnskap om tiltak som kunne redusere disse. De foreslo derfor en finansieringsordning for å muliggjøre større forskningsprosjekter for å tilegne seg slik kunnskap.

Vurdering av lønnsomhet og hensynet til prosjektøkonomi går igjen i begge casene. I både Øyfjellet og Storheia ble det søkt om endring av installert effekt flere ganger i konsesjonsprosessen. På Storheia valgte Fosen Vind å pause vindkraftprosjektet på grunn av vurdering om lønnsomheten i prosjektet. Det kan derfor tenkes at dersom tiltakshaverne ikke hadde fått godkjent de mange søknadene med ønskede endringer, så kunne de vurdert prosjektet som ulønnsomt og dermed ikke fullført utbyggingen. Forslagene og tiltakene i NVEs fem leveranser vil på flere måter sørge for mer forutsigbarhet i prosjekter for både tiltakshaverne og kommunene med tanke på forutsigbarhet i prosjektgjennomføringen.

6.2.2 Tekniske anlegg og installert effekt case I og II

I Fig. 2 vises en oversikt over størrelser på turbiner og hvor raskt utviklingen har gått fra 1998-2023. Særlig i perioden 2013 til 2018 så man en betydelig teknologiutvikling. Der en vindmølle i 2013 kunne produsere 3 MW kunne en vindmølle i 2018 produsere 4,3 MW. Dette tilsvarer en produksjonsøkning på over 40 %. Vindmøllene har samtidig økt i høyde og

rotorstørrelse, hvilket gjør vindmøllene mer synlige og dominerende i terrenget. Denne utviklingen gir seg til kjenne både på Øyfjellet (case I) og Storheia (case II) når man sammenlikner meldingene og konsesjonssøknadene med det endelige utbygde anlegget. Ifølge meldingen til Øyfjellet ble det estimert om lag 200 vindmøller bygget over en periode på 10 år, hvor ca. 20 turbiner skal ferdigstilles hvert år. Turbinene som ble beskrevet i meldingen hadde en navhøyde på 70 – 100 meter og rotorradius på 35 – 60 meter. På dette stadiet ble det signalisert at avtrykket fra de tekniske installasjonene var antatt, og at de endelige installasjonene kunne bli betydelig annerledes enn det som ble vist i søknaden.

De to alternativene i oppsummeringen av konsekvensutredningen for Øyfjellet skiller seg fra hverandre på flere punkt. Alternativ 1 består av 109 turbiner, mens alternativ 2 består av 84 turbiner. Total effekten på samtlige turbiner i alternativ 1 er 330 MW, mens alternativ 2 gir en total effekt på 302 MW, altså er den totale effektforskjellen mellom alternativene knapt 10 % (Norconsult, 2013).

Selv om alternativ 2 inneholder færre turbiner, er det likevel en markant forskjell, ettersom turbinene i alternativ 1 og 2 er ulike i størrelse. Totalhøyden på turbinene i alternativ 1 er 150 meter, mens totalhøyden i alternativ 2 er 200 meter. Turbinene i alternativ 1 er svakere og mindre enn det som er tilfelle i alternativ 2. Ettersom alternativene er svært forskjellige, tyder det på at det er en stor grad av usikkerhet når det kommer til hva som er den beste løsningen i planområdet. Det at tiltakshaverne også legger inn et forbehold om at alternativene sannsynligvis vil bli endret som følge av teknologiske fremskritt, gjør at kommunen ikke kan være sikker på hvilken løsning tiltakshaver ender opp med til slutt. Norconsult beskriver alternativ 2 i sin rapport som et «worst case»-scenario, og at alternativ 1 vurderes som et mer sannsynlig valg (Norconsult, 2013). Ut fra beskrivelsen om alternativene, kan man si at Øyfjellet endte opp med et slags «worst case» scenario, ettersom sluttresultatet ble 72 turbiner med høyde på 200 meter og total installert effekt på 400 MW. Det ble for så vidt oppført færre master, men mastene som ble oppført var mye større og kraftigere enn opprinnelig konsesjonssøkt.

Eolus Vind Norge AS sendte den 20.04.2018 søknad til NVE om konsesjonsendring den 20.04.2018. Endringen omfattet økning av installert effekt fra 330 MW til 400 MW, flytting av trafostasjon og endring av linjenett. I søknaden, utarbeidet av Norconsult, begrunnes endringsbehovet med den raske teknologiutviklingen som hadde skjedd siden 2013, og at hensynet til prosjektets totale økonomi legger til rette for at man endrer installert effekt. Det

pekes på at økning av installert effekt ikke betyr flere vindmøller, men at effektøkningen heller er et uttrykk for nyere og mer effektiv teknologi (Norconsult, 2018). En slik endring på bakgrunn av teknologiutvikling var det også tatt forbehold om i konsekvensutredningen (Norconsult, 2013).

Dette er et eksempel på den første av de mange endringene som ble søkt om frem til 2022 (Fig 6). Søknad om endringer skjer sent i konsesjonsprosessen og er knyttet til blant annet installert effekt, statlig arealplan og justeringer i MTA-planen og som er undersøkt i begge casene.

Informant 1 peker på at det er en rekke fordeler knyttet til utbyggingen som folk flest kan nyttegjøre seg av. Premissene for hva som har blitt søkt om i konsesjonssøknaden har derfor endret i forhold til hva som står ferdig utbygget. Endringene ser imidlertid ikke ut til at det har kommet på bekostning av utnyttelse av arealene til annen aktivitet. Planområdene gjøres mer tilgjengelig ved at det legges til rette for friluftsliv. Det ble blant annet bygget en 4000 trinns steintrapp, det ble laget gapahuker og det er mulig å leie sykler. Dette bidro til å gjøre et ellers vanskelig terreng mer tilgjengelig. Utbygger bidrar også hvert år med en sum penger for utbygging og vedlikehold av arealene. Som et resultat av anleggsarbeidene var det nødvendig å bygge nye veier og broer, hvilket dette var noe kommunen ellers ikke hadde hatt råd til. Informant 1 nevner videre at det var denne utviklingen som var positivt på flere områder. Ikke bare fikk man kraft og arbeidsplasser, men også flere gode tiltak for lokalbefolkningen.

Til tross for den positive utviklingen i lokalmiljøet og en velvillig utbygger som investerer i kommunen, peker informant 1 på at det ikke var alle som var fornøyd med resultatet av for eksempel veiutbyggingen. Veinettet og anleggsområdene ble for store og dominerende i planområdet. Dersom kommunen og utbygger hadde hatt en god dialog på et tidligere tidspunkt, kunne man lagt til rette for eventuelle senere endringer allerede i planleggingsfasen. Dette ville kunnet gi bedre forutsigbarhet for kommunen og dens innbyggere, og man kunne da hatt større visshet om at beslutningene ble fattet på velinformert grunnlag. Dette igjen ville kunnet økt tilliten i befolkningen til at utbyggingen ble gjennomført med optimale forutsetninger.

NVEs forslag til skjerpede krav til miljø og naboer (fjerde leveranse) med fokus på tydeligere beskrivelser, grundigere utredninger og omfattende høringsrunder illustrerer at det har vært en svakhet i hvordan bebodde områder har blitt håndtert og at misnøyen som lokalbefolkningen opplevde ikke var tatt høyde for i planleggingsfasen.

Næringslivet i kommunen har hele tiden vært aktivt, og innledningsvis var ønsket om bedre kraftforsyning og kraftlinjer som stod i fokus. Etter hvert så imidlertid kommunen at det var flere muligheter til gjøre avtale med utbygger. Kommunen tegnet en utbyggingsavtale med utbygger som førte til at de fikk ekstra inntekter på 26 millioner kr. pr. år og i tillegg til den nye skatteregelen fikk kommunen ytterligere 40 millioner hvert år.

Forhandlingene skjedde på et tidspunkt der utbygging allerede var et faktum. Hadde forhandling om utbyggingsavtale kommet i gang så tidlig som i 2014 og før konsesjon er gitt ville man potensielt hatt langt større mulighet til å påvirke resultatene.

Informant 1 peker på at selv om kommunen i utgangspunktet var positiv til utbygging av til vindkraft, har det skjedd en endring også på politisk nivå der flere lokale partier etter hvert har stilt seg negative til vindkraftutbygging.

I case II (Storheia) ble det antatt i meldingen at om lag 130 møller med total installert effekt på 300 MW ville bli bygget over en periode 1 – 3 år (Statkraft, 2006). Videre var det antatt at hver vindmølle ville ha en effekt et sted mellom 2 og 5 MW med en tårnhøyde på 70 – 100 meter og rotorradius på 40 – 60 meter. I meldingen opererte man med tall basert på vindmøller med en installert effekt på 2,3 MW og en rotorradius på 40 meter.

I konsesjonssøknaden av 12.03.2008 er det skissert to alternativer. Alternativ 1 har mange små vindmøller à 2,3 MW effekt, der totalt installert effekt er 195 MW, og alternativ 2 har færre, men større vindmøller som hver produserer 4,5 MW, totalt 260 MW. I kartutsnittet i figur 13 vises det til hvordan vindmøllenes plassering i alternativ 1 er mer konsentrert enn i alternativ 2 der vindmøllene står mer spredt. I begge alternativene er det stort sett samme deler av planområdet som skal bygges ut. I konsesjonssøknaden er det tatt forbehold om usikkerhet angående hvilke type og antall vindmøller som vil bli installert. Det er derfor en vesentlig forskjell på vindmøllestørrelsen på de to alternativene i konsesjonssøknaden.

I NVEs vedtak 04.06.2010 gis det konsesjon til SAE Vind DA for å bygge vindkraftverk med en installert effekt på 220 MW, hvilket var en redusert installert effekt i forhold til meldingen hvor tiltakshaver skisserte en maksimal installert effekt på 300 MW (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2010).

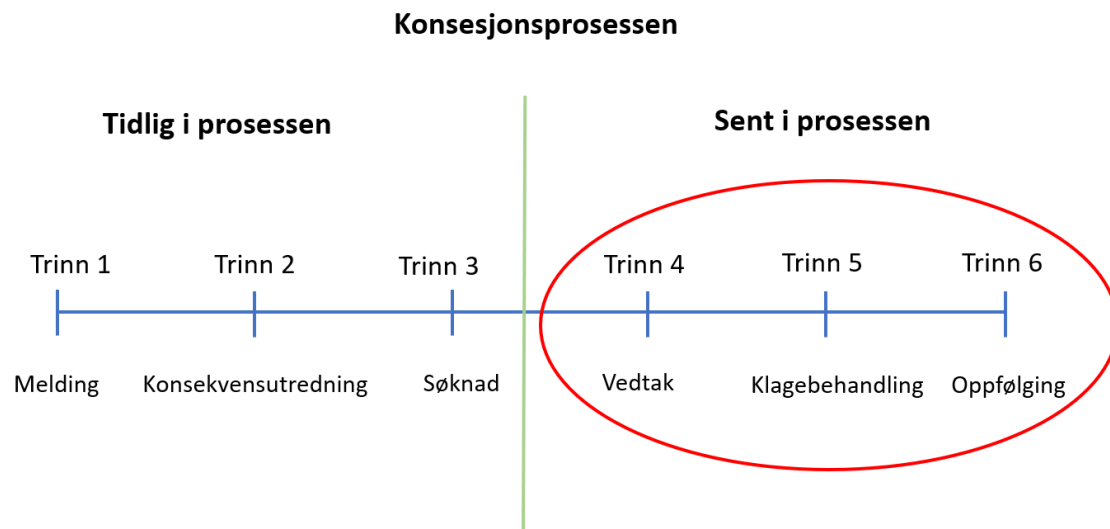
I OEDs klagevedtak av 26.08.2013, spesifiserer OED at et hinder for realisering av vindkraftpotensialet i Norge er mangelen på nettilknytning til nye vindkraftanlegg. Manglende overføringsforbindelser må også være en del av kostnadsbildet. Det betyr at man

ikke kan redusere utbyggingen i så stor grad slik at samlet sett påvirker lønnsomheten av prosjektet. Det økonomiske aspektet ble av OED vurdert som sentralt for klagebehandlingen.

I mange tilfeller har OED mottatt underskriftslistor, og det er vist til kampanjer i lokalaviser. Til tross for at flere klagere mener at det er stor lokal motstand mot utbygging av vindkraftverk, mener OED at det ikke er riktig å ta dette til følge alene. Departementet har lagt til grunn de folkevalgte organers vurderinger i kommunene og disse organenes vurdering om det skal gis konsesjon. (Olje- og energidepartementet, 2013).

Informant 2 viser til at kommunen var opptatt av hva de kunne få ut av samarbeidet med tiltakshaver og opplevde at dialogen og saksgangen som grundig og åpen. Kommunen ønsket 20% av investerte midler i størrelsesorden 15 – 20 milliarder til å ligge igjen lokalt og regionalt. Dette kommer i tillegg til andre inntekter som vekstkommuner kan få. Videre nevnte informant (2) at alle sider ved konsekvensutredningen ble undersøkt på grunneieren sin side, men at det ikke så ut til at det samme var for reindriftsnæringen. Her syntes det som om forhandlingen ikke var bra nok. Informant (2) nevnte at de ville være mer hensiktsmessig å sende en representant med betydelig myndighet på vegne av utbygger til å gjennomføre diskusjon og komme til beslutninger. Dette for å unngå at forhandlingene trekker seg ut over en lang periode. På den måten kan man tilrettelegge for en god forhandling for begge parter.

For begge vindkraftverkene har konsesjonsprosessen strukket seg over en lang periode. Når det gjelder Øyfjellet har prosessen tatt 11 år, og for Storheia dreide det seg om hele 13 år. I figur 3 har jeg for oversiktens skyld valgt å dele konsesjonsprosessen i to deler. Hvor trinn 1-3 er å beregne som tidlig i prosessen og trinn 4-6 som sent i prosessen. I Øyfjellet kan vi se av tidslinjen (Fig. 6) at tidlig i prosessen tok trinn 1-3 tre år, mens sent i prosessen tok det åtte år. For Storheia tok tidlig i prosessen fire år og sent i prosessen åtte år. Det har vært flere grunner for at det har skjedd forsinkelser i prosessen. Utbygging av vindkraftverk var basert på konsesjoner som ble gitt 10 – 15 år siden. Som en konsekvens av den raske teknologiutviklingen, vil dette bety at konsekvensutredningen er basert på utdatert informasjon hvilket skapte misnøye lokalt. Som nevnt av informant 3 vil en 250 meter høy vindmølle fortone seg svært annerledes i landskapet i forhold til én på 70 meter.

Figur 16: Figuren viser konsesjonsprosessen gjennom seks trinn. Delen til høyre for skillelinjen viser trinnene som inngår i den sene delen av konsesjonsprosessen.

Hvordan og når i prosessen premissene har endret seg illustreres i figur 16 over. De fleste endringene i konsesjonsprosessen har skjedd i trinnene som er omringet med rødt. Det som kommer til uttrykk i begge casene, er at de fleste endringene knyttet til areal, tekniske anlegg og installert effekt kommer sent i prosessen, og etter at vedtak om konsesjon er fattet. Det kan derfor se ut til at trinn 1 – 3 (melding, konsekvensutredning og søknad) ikke tilstrekkelig reduserer risikoen for konfliktene, da det er en gjenganger i begge casene at det som ble sendt i melding og vist i utredningsprogram samt konsesjonssøknaden ikke forløper som planlagt sent i prosessen. Det at tiltakshaverne har lagt inn forbehold i de løsningene som er skissert for vindkraftutbyggingen tidlig i prosessen gjør at det skapes en forventning om at endringer skal skje etter at man har fått konsesjon.

Det at MTA-plan og detaljplan utarbeides etter at konsesjon er gitt, og ikke samtidig med konsesjonen, vil føre til at det er liten grad av forutsigbarhet i de tidligere prosessene. De planene som kommunen vurderer som akseptable, og der kommunens aksept markerer starten på konsesjonsprosessen, kan til sist være lite representative for det som bygges ut. Når MTA-planene endres på et tidspunkt der kommunen ikke har reell beslutningsmakt, kan man argumentere for at beslutningen om å starte konsesjonsprosessen fattes på et unøyaktig grunnlag der kommunen ikke egentlig vet hva den har akseptert.

6.3 Hovedproblemstilling II

- ***På hvilken måte kan endringer i energiloven og plan og bygningsloven av 1. juli 2023 kunne forebygge eventuelle konflikter ved utbygging av vindkraftanlegg?***

I empirien ble det avdekket at en stor del av konfliktene oppstod sent i prosessen. I vindkraftverkene på Øyfjellet og Storheia var det mange endringer særlig knyttet til MTA-plan og detaljplan. Endringer i arealer, internveier, broer, adkomstveier ble oppfattet som omfattende, og i tillegg kommer oppgradering av vindmøllene som jo økte både størrelse og installert effekt. Dette er et gjennomgående mønster i begge vindkraftverkene. De nye lovendringene som er vist til i kapittel 5 skal gi kommunene større innflytelse og styrke kommunens rolle ved etablering av vindkraftverk. Endringene tar også sikte på å kunne redusere mulige konflikter. Endringen i energiloven § 2-2 tredje punktum viser til at det ikke lengre er mulig å gi konsesjon før tiltaket er planavklart etter § 3-1. Dette kan skje gjennom en områderegulering som kommunen vedtar. Det er mulig å avvike fra områderegulering der kommunen har andre kommunale planer som er tilstrekkelig detaljert på et overordnet nivå og som tilsvarer kravet til en områderegulering jf. pbl § 12-1.

Områderegulering er å forstå som en plan for et stort areal med flere eiendommer. Kommunen har ansvaret for å utarbeide områdereguleringen, men kan overlate selve gjennomføringen av arbeidet med områderegulering til private aktører eller andre myndigheter. Kravet til at kommunen må ha en områderegulering er positivt slik det kommer til uttrykk fra tre av informant 1, 2 og 3. I begge casene ble grunneierne kontaktet av tiltakshavere på et tidlig tidspunkt. Kommunen ble derfor involvert senere og etter at tiltakshaver har tatt kontakt med grunneierne. Informantene nevnte at dette var negativt, da kommunen mistet litt av styringen i utbyggingsprosjektet. Informantene uttrykte at det var svært positivt med de nye lovendringene som har kommet på plass, ettersom kommunene ville nå få langt bedre kontroll og innflytelse i prosessen. Som følge av at det nå er et krav om at det skal foreligge en områderegulering før det kan gis konsesjon, har kommunen nå vetorett med hensyn til om det i det hele tatt skal gjennomføres et vindkraftprosjekt og om det kan innpasses i kommuneplanene. Dersom kommunen bestemmer at det er mulig med et vindkraftprosjekt, vil de også kunne bestemme hvordan prosjektet kan se ut. Dette bidrar til at kommunen ikke blir kontaktet senere i prosessen, og at tiltakshaver nå må undersøke om det foreligger en områderegulering, evt. andre planer på overordnet nivå som tilsvarer en områderegulering eller om det finnes politisk vilje til å vedta en områderegulering. Først etter disse

undersøkelsene kan tiltakshaver starte med å utarbeide en melding som konsesjonsprosessens trinn 1. Det faktum at ingen tiltakshavere kan gjøre avtaler med grunneiere uten først å ha avklart med kommunen om det finnes en områderegulering, vil gjøre at kommunen får god kontroll på den tidlige konsesjonsprosessen, da de nå kan bestemme om vindkraftverk i det hele tatt kan være aktuelt i kommunen.

Gangen i konsesjonsprosessens trinn 1 – 6 (Fig. 3) vil også være den samme etter lovendringen. Imidlertid synes lovbestemmelsene å regulere kommunens bestemmelsesmakt i den tidlige delen av i prosessen. Lovbestemmelsen om områderegulering befinner egentlig før selve konsesjonsprosessen, da områderegulering er bestemmende for hvorvidt melding kan sendes. Fra det tidspunktet konsesjon er gitt og frem til byggefristen kan kommunen på sin side kan ikke gjøre endringer av en områderegulering som er ferdig utarbeidet, uten samtykke fra departementet. Dette legger bånd på kommunens muligheter til å gjøre endringer sent i prosessen.

Lovbestemmelsen som hindrer at konsesjon ikke kan gi virkning som statlig arealplan gir større kommunal kontroll over utviklingen av prosessen. Unntaksregelen (dispensasjon) vil kunne komme til anvendelse dersom det foreligger en områderegulering eller andre planer på overordnet nivå som tilsvarer en områderegulering. Asplan Viaks undersøkelse fra 2022 fremhevet at det etter 2010 var omtrent like mange dispensasjoner fra statlig arealplan som det var kommunale planrevisjoner, og det var påpekt at kommunen var mindre tilfredse med konsesjonsmyndighetenes behandling og beslutninger om statlig areal plan (Asplan Viak, 2022).

Det forløp imidlertid slik at begge vindkraftverkene fikk konsesjon som statlig arealplan, hvilket kommunene i utgangspunktet opplevde som positivt. Det at de nye lovbestemmelsene begrenser muligheten for om konsesjonsmyndighetene kan gi konsesjonen virkning som statlig arealplan, kan medføre at flere kommuner ikke aktivt ser på de mulighetene vindkraftutbyggingen kan bringe til lokalsamfunnet.

Informant 3 påpeker at ny lov om utbygging av vindkraftanlegg har ført til et mer positivt syn på vindkraft i sin helhet. Det at vindkraftutbygging må godkjennes av kommunen før utbygging kan skje, gir, ifølge informant 3, en positiv holdning til vindkraft i visse områder. Dette kan ha å gjøre med at beslutninger om vindkraft i så fall i stor grad vil være lokaldemokratisk forankret.

På den andre siden vil overføringen av makt fra sentrale til lokale myndigheter kunne medføre at lokale hensyn trumfer eventuelle regionale eller nasjonale hensyn. Lokale forhold kan bli helt avgjørende for hvorvidt utbygging av vindkraft kan realiseres i fremtiden. Dersom kommunens vetorett primært benyttes ut fra rene lokale hensyn, vil eventuelle hensyn til regionale eller statlige behov måtte vike. Videre kan det bli en misforhold mellom politiske/ideologiske hensyn og praktiske behov.

I begge casene har det skjedd betydelige endringer etter at konsesjon ble gitt. De fleste endringene har, som tidligere nevnt, oppstått sent i prosessen. Konflikter knyttet til MTA-planen (veier, turbiner, anlegg m.m.) vil fortsatt kunne oppstå, ettersom lovendringene i liten grad regulerer prosessen etter at konsesjonen er gitt. Lovendringene medfører imidlertid at man i større grad kan planlegge for, og dermed forebygge, betydelige endringer utover i prosjektet.

6.4 Underproblemstilling I

- *På hvilken måte vil den nye lovendringen gi økt forutsigbarhet?*

En potensiell svakhet i lovendringene er at de kun regulerer forhold som oppstår tidlig i konsesjonsprosessen, altså forhold gjeldende for kommunen. Selv om kommunen utarbeider en områderegulering og definerer forhold som ligger innenfor de overordnede arealmessige forutsetningene (slik som synlighet, antall turbiner, inngrepsfrie områder og maksimal høyde på turbiner m.m) så vil ikke dette alene være bestemmende for hvordan vindkraftverket vil bli seende ut ved ferdigstillelsen. Tiltakshaver har gjennom konsesjonsprosessen mulighet til å gjøre endringer både tidlig og sent i prosessen. Dette gjør på mange måter at forutsigbarhet knyttet til utviklingen av prosjektet ikke nødvendigvis vil være til stede for kommunen. På en annen side vil imidlertid lovendringen kunne gi økt forutsigbarhet, ettersom kommunen, allerede før melding utarbeides, vil ha vurdert ulike forhold den kan akseptere av vindkraftutbygging gjennom områdereguleringen. At det nå er en forutsetning om at alle parter, før konsesjon søkes, må komme til enighet om hvordan vindkraftverket i utgangspunktet skal være ved ferdigstillelse, vil bidra til økt forutsigbarhet i fremtidige vindkraftprosjekter.

6.5 Konklusjon

6.5.1 Svar på hovedproblemstilling I

I de to casene Øyfjellet og Storheia ser vi av tidslinjene (Fig. 6 og 11) at en rekke viktige beslutninger kommer svært sent i prosessen og etter at konsesjon er gitt og MTA-plan er godkjent. For begge vindkraftverkene gjelder det at kommunene hadde liten mulighet til å påvirke det videre arbeidet med planleggingen og utbyggingen etter at vedtak om konsesjon var fattet. I tidslinjene ser man hvordan og når i prosessen premissene har endret seg.

Konsesjon ble gitt for Storheia i 2010, og man startet så med utarbeidelsen av MTA-plan og detaljplan. Det skjedde en rekke endringer i 2015 knyttet til valg av tekniske løsninger, blant annet gjaldt dette valg av turbiner, installert effekt samt plassering av turbiner og adkomstveier i planområdet. Disse endringene førte til store avvik i forhold til det som ble konsesjonssøkt i 2010.

For Øyfjellet ser vi at konsesjon ble gitt i 2014. Det kom en rekke endringer i MTA- og detaljplanene i 2018. Endringene omhandlet blant annet endringer av planområde, justering av adkomstveier samt utsettelse av idriftsettelse. For begge vindkraftverkene fantes endringer gjennom hele konsesjonsprosessen, men den mest intense perioden med endringer var sent i prosessen og relatert til MTA-plan og detaljplan.

Dersom MTA-plan og detaljplan hadde blitt sendt sammen med konsesjonssøknaden for godkjenning, ville man hatt større mulighet til å kunne redusere antallet endringer på et tidligere stadium og dermed redusere antall konflikter på bakgrunn av økt forutsigbarhet gjennom hele prosessen.

6.5.2 Svar på hovedproblemstilling II

For å kunne forebygge konflikter av den typen som er vist til i casene, må delene av prosessen som forplikter partene komme tidligere enn det som har vært tilfellet. Beslutninger med vesentlig påvirkning på kommunen og dens innbyggere ble tatt uten særlig lokal medvirkning. Konflikter dreide seg om overordnede forhold som kommunen hadde forpliktet seg til uten at detaljforhold var definert. Dersom MTA- og detaljplan hadde foreligget sammen med konsesjonssøknaden, ville dette kunne økt graden av forutsigbarhet og dermed forebygget konfliktene som oppstod grunnet uforutsette, inngrepene endringer.

Ettersom kommunen nå må ha planavklart området gjennom en områderegulering, vil kommunen ha bedre kontroll både før og i de tidligere delene av konsesjonsprosessen. Bestemmelsen om områderegulering befinner seg svært tidlig i prosessen og før trinn 1. Dette vil kunne forebygge konflikter knyttet til for eksempel arealutnyttelse og tekniske installasjoner.

6.5.3 Svar på underproblemstilling I

I begge casene skjedde endringer gjennom hele prosessen, og da særlig i de senere trinnene. Hver eneste endring eksemplifiserer og representerer uforutsigbarhet i prosessen, og det har vært vesentlig uforutsigbarhet knyttet til blant annet arealutnyttelse og installasjoner som begge er betydelige momenter ved vindkraftutbyggingen.

Lovendringene kan øke forutsigbarheten ettersom kommunen allerede har vurdert ulike aspekter ved utbygging av vindkraftverk gjennom områderegulering og før første trinn i konsesjonsprosessen. I områdereguleringen kan kommunen definere forbehold knyttet til blant annet arealutnyttelse og den tekniske infrastrukturen. Ved ta viktige forbehold, og på den måten definere retningslinjer og rammer for et vindkraftprosjekt, vil man kunne øke graden av forutsigbarhet knyttet til de største og viktigste momentene i utbyggingen.

Graden av forutsigbarhet vil imidlertid være tett knyttet til hvor tydelig og spesifikt man har definert forbeholdene i områdereguleringen.

Kilder

- Asplan Viak. (2022). *Bruk av arealplan etter plan og bygningsloven i vindkraftsaker - Kartlegging av praksis i kommuner med vindkraftkonsesjoner*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/bruk-av-arealplan-etter-plan-og-bygningsloven-i-vindkraftsaker/id2925269/> (lest 02.05.2024).
- Energidepartementet. (2021). *Elsertifikatordningen*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/fornybar-energi/elsertifikater/id2075998/> (lest 24.03.2024).
- Energidepartementet. (2024a). *Hva påvirker energibruken?* Tilgjengelig fra: <https://energifaktanorge.no/norsk-energibruk/hva-pavirker-energibruken/> (lest 02.05.2024).
- Energidepartementet. (2024b). *Kraftproduksjon: Vindkraft på land*. Tilgjengelig fra: <https://energifaktanorge.no/norsk-energiforsyning/kraftforsyningen/#vindkraft-pa-land> (lest 02.05.2024).
- Energiloven. (1990). *Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.* Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1990-06-29-50> (lest 02.05.2024).
- Eolus Vind AB. (2014). *Konsesjonssøknad: Øyffjellet Vindkraftverk, Vefsn kommune, Nordland fylke*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/828548> (lest 02.05.2024).
- Evjen, K., Haaverstad, O., Lundsbakken, M., Bjerkestrand, E. & Borgli, E. B. (2016). *Rettleiar for utarbeiding av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) for vindkraftverk*. Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat.
- Fangen, K. (2011). *Deltagende observasjon*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Fauchald, O. K. (2018). *Konsesjonsprosessen for vindkraftutbygginger – juridiske rammer*. FNI Report 1/2018: Fridtjof Nansen Institute. Tilgjengelig fra: <https://www.fni.no/getfile.php/137519-1521037320/Filer/Publikasjoner/FNI%201-2018%20OKF.pdf> (lest 02.05.2024).
- Forskrift om konsekvensutredninger. (2017). *Forskrift om konsekvensutredninger*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854> (lest 02.05.2024).
- Fosen Vind. (u. å.). *Om Fosen Vind*. Tilgjengelig fra: <https://www.fosenvind.no/om-fosen-vind/> (lest 02.05.2024).
- Fosen Vind AS og TrønderEnergi Kraft AS. (2015). *Søknad om endring av installert effekt i vindkraftverk på Fosen*. Tilgjengelig fra:

- <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/1606812> (lest 02.05.2024).
- Gjerald, O. I. (2012). Frå forretningsidé til realisering for norske vindkraftprosjekt: Er konsesjonsprosessen ei hindring for norsk vindkraftutbygging? *Nordiske organisasjonsstudier*, 14 (1): 51-76.
- Grimsrud, K., Hagem, C., Haaskjold, K., Lindhjem, H. & Nowell, M. (2023). *Avveininger i vindkraft-utbygging på land*. Tilgjengelig fra: <https://www.energiogklima.no/meninger-og-analyse/debatt/avveininger-i-vindkraftutbygging-pa-land> (lest 21.11.2023).
- Holth & Winge AS. (2023). *Tredje utredning: Utvalgte lovers rolle og betydning få å nå klimapolitiske mål*. Tilgjengelig fra: <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/479/2023/03/Klimautvalget-Delutredning-3-Holth-Winge.pdf> (lest 02.05.2024).
- Høringsnotat. (2023). *Forslag til endringer i energiloven og plan- og bygningsloven*. Oslo: Kommunal- og distriktsdepartementet og Olje- og energidepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-vindkraft-land/id2958919/> (lest 06.01.2023).
- Jakobsen, S. B., Mindeberg, S. K., Østenby, A. M., Dalen, E. V., Lundsbakken, M., Bjerkestrand, E., Haukeli, I. E., Berg, M., Johansen, F. B., Weir, D., et al. (2019). *Forslag til nasjonal ramme for vindkraft*. NVE Rapport nr. 12/2019: Norges vassdrags- og energidirektorat. Tilgjengelig fra: https://publikasjoner.nve.no/rapport/2019/rapport2019_12.pdf.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 6. utg. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kirkerud, J. G., Buvik, M., Holm, I., Spilde, D., Sørbye, M., Skaansar, E., Kvandal, H., Birkelund, H., Skulstad, H., Petrusson, L., et al. (2023). *Langsiktig kraftmarkedsanalyse 2023. Energiomstillingen – en balansegang*. NVE Rapport nr. 25/2023: Norges vassdrags- og energidirektorat. Tilgjengelig fra: https://publikasjoner.nve.no/rapport/2023/rapport2023_25.pdf.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Lindhjem, H., Dugstad, A., Grimsrud, K., Kipperberg, G. & Navrud, S. (2022). Medvind for landbasert vindkraft eller stille før ny storm? *Samfunnsøkonomen*, 5: 48-61.
- Lovvedtak 120 (2022-2023). *Vedtak til lov om endringer i energiloven og plan- og bygningsloven (vindkraft på land)*. Oslo: Stortinget. Tilgjengelig fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og->

- [publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2022-2023/vedtak-202223-120/](#) (lest 02.05.2024).
- Meld. St. 28 (2019–2020). *Vindkraft på land – Endringer i konsesjonsbehandlingen* Oslo: Olje- og energidepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20192020/id2714775/> (lest 02.05.2024).
- Multiconsult. (2015). *Miljø-, transport- og anleggsplan (MTA): Storheia vindkraftverk - adkomstvei*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201307851/1398119> (lest 02.05.2024).
- Multiconsult. (2016). *Miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) med detaljplan for Storheia vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201307851/1934625> (lest 02.05.2024).
- Multiconsult. (2019). *Miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) med detaljplan for Øyfjellet vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201707386/2775823> (lest 02.05.2024).
- Multiconsult. (2023a). *Sluttrapport for Øyfjellet vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://einnsyn.no/saksmappe?id=http%3A%2F%2Fsaksmappe.964982953.no%2Fdc6050dc-dcc9-49bb-a368-5faa06381bf7&jid=http%3A%2F%2Fjournalpost.964982953.no%2Fe27be707-ea91-40cf-aafd-c4c737ea9569>.
- Multiconsult. (2023b). *Sluttrapport for Storheia vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://einnsyn.no/api/v2/fil?iri=http://data.einnsyn.no/noark4/8b16eb13-233d-4041-b435-13b679f63b8a>.
- Norconsult. (2013). *Øyfjellet vindkraftverk. Oppsummering av konsekvensutredninger*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/818714> (lest 02.05.2024).
- Norconsult. (2018). *Søknad om endring av konsesjon for Øyfjellet vindkraftverk, Vefsn kommune, Nordland fylke*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/2385817> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2007). *Statkraft Development AS – Storheia vindkraftverk på grensen mellom Bjugn og Åffjord kommuner. Fastsetting av utredningsprogram*. Tilgjengelig

- fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/39765> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2010). *Bakgrunn for vedtak*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/309468> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2014). *Søknad om konsesjon for Øyffjellet vindkraftverk i Vefsn kommune, Nordland fylke. Bakgrunn for vedtak*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/1226664> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2015). *Eolus Vind Norge AS. Øyffjellet vindkraftverk. Oversendelse av klager*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/1471083> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2016a). *Anleggskonsesjon*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/1683406> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2016b). *Konsesjonssak: Storheia vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?id=43&type=A-1%2cA-6> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2017). *Fosen Vind AS, Åfjord og Bjugn kommuner, Sør-Trøndelag - godkjenning av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan for Storheia vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201307851/2102850> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2018). *Bakgrunn for vedtak: Øyffjellet vindkraftverk – endring av konsesjon*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/2505192> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2019a). *Bakgrunn for vedtak om konsesjonsendringer, MTA og detaljplan: Øyffjellet vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201707386/3009314> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2019b). *Øyffjellet Wind AS: Godkjenning av konsesjonsendringer for Øyffjellet vindkraftverk, Vefsn kommune*. Tilgjengelig fra:

- <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/3009326> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2020). *Øyffjellet vindkraftverk: Oversendelse av seks klager på tre vedtak av 18.12.2019 og en klage på vedtak av 08.04.2020, samt begjæring om omgjøring og utsatt iverksettelse*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201707386/3157966> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2021a). *Anleggskonsesjon*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/70a145d6-88fc-41de-8f00-aea36f8e2341/201104174/3421908> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2021b). *Konsesjonssak: Øyffjellet vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=218&type=A-1,A-6> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022a). *Leveranse 1: Forslag til mal for nye utredningskrav for vindkraftverk på land*. Tilgjengelig fra: https://www.nve.no/media/14070/forslag-til-mal-for-ku-krav-3997281_7_0.pdf (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022b). *Leveranse 2: Forslag til mal for nye utredningskrav for vindkraftverk på land*. Tilgjengelig fra: https://www.nve.no/media/14071/forslag-til-mal-for-nye-vilkaar-i-anleggskonsesjoner-for-vindkraftverk-paa-land-3998634_1_1.pdf (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022c). *Leveranse 3: Vurdering av nye prinsipper for for- og etterundersøkelser i vindkraftsaker*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/media/14072/nye-prinsipper-for-for-og-etterundersokelser.pdf> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022d). *Leveranse 4: Skjerpet vektlegging av miljø og naboer i konsesjonsbehandling av vindkraftverk på land*. Tilgjengelig fra: https://www.nve.no/media/14073/skjerpet-vektlegging-av-miljoe-og-naboer-i-konsesjonsbehandling-av-vindkraftverk-paa-land-3998582_1_1.pdf (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022e). *Leveranse 5: Forslag til veiledning om nedlegging av landbasert vindkraftverk*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/media/14074/veiledning-om-nedlegging-av-landbasert-vindkraftverk.pdf> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022f). *Trinn 1: Melding*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-og-oppfoelging-av-vindkraft-paa-land/konsesjonsbehandling-av-vindkraftverk-paa-land/trinn-1-melding/> (lest 02.05.2024).

- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022g). *Trinn 2: Konsekvensutredning*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-og-oppfoelging-av-vindkraft-paa-land/konsesjonsbehandling-av-vindkraftverk-paa-land/trinn-2-konsekvensutredning/> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022h). *Trinn 3: Søknad*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-og-oppfoelging-av-vindkraft-paa-land/konsesjonsbehandling-av-vindkraftverk-paa-land/trinn-3-soeknad/> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022i). *Trinn 4: Vedtak*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-og-oppfoelging-av-vindkraft-paa-land/konsesjonsbehandling-av-vindkraftverk-paa-land/trinn-4-vedtak/> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2022j). *Trinn 5: Klagebehandling*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-og-oppfoelging-av-vindkraft-paa-land/konsesjonsbehandling-av-vindkraftverk-paa-land/trinn-5-klagebehandling/> (lest 02.05.2024).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. (2024). *Konsesjonsbehandling av vindkraftverk på land*. Tilgjengelig fra: <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-og-oppfoelging-av-vindkraft-paa-land/konsesjonsbehandling-av-vindkraftverk-paa-land/> (lest 02.05.2024).
- NOU 2023: 3. *Mer av alt – raskere – Energikommisjonens rapport*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-3/id2961311/> (lest 02.05.2024).
- NOU 2023: 25. *Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken mot 2050* Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-25/id3006059/> (lest 02.05.2024).
- Olje- og energidepartementet. (2013). *Vindkraft og kraftledninger på Fosen - klagesak*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/761649>.
- Olje- og energidepartementet. (2016a). *Eolus Vind Norge AS. Fred. Olsen Renewables AS – Øyfjellet og Mosjøen vindkraftverker - klagesak*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/1910185>.
- Olje- og energidepartementet. (2016b). *Vindkraftverk på Fosen: Klage på vedtak om effektendringer*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/1676811> (lest 02.05.2024).
- Øyfjellet Vindpark AS. (2011). *Melding om planlagt vindkraftverk i Øyfjellet i Vefsn Kommune*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201104174/439404> (lest 02.05.2024).

- Øyfjellet Wind AS. (u. å.). *Fakta om prosjektet*. Tilgjengelig fra: <https://oyfjelletvind.no/fakta-om-prosjektet/> (lest 02.05.2024).
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71> (lest 02.05.2024).
- Prop. 2 LS (2023-2024). *Grunnrenteskatt på landbasert vindkraft*. Oslo: Finansdepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-2-ls-20232024/id2998793/> (lest 02.03.2024).
- Prop. 111 L (2022–2023). *Endringer i energiloven og plan- og bygningsloven (vindkraft på land)*. Oslo: Olje- og energidepartementet. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/id/PRP202220230111000DDDEPIS> (lest 02.05.2024).
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse*. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rosvold, K. A. & Halleraker, J. H. (2020). konsesjon (kraftanlegg) I: *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/konsesjon_-_kraftanlegg (lest 02.05.2024).
- Skilbrei, M. L. (2019). *Kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Statistisk Sentralbyrå. (2024a). *Kommunefakta: Åfjord*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/afjord> (lest 02.05.2024).
- Statistisk Sentralbyrå. (2024b). *Kommunefakta: Vefsn*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/vefsn> (lest 02.05.2024).
- Statkraft. (2006). *Fire vindparker på Fosen: Melding og forslag til utredningsprogram*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200602660/1066986> (lest 02.05.2024).
- Statkraft. (2008). *Storheia vindpark: Konesjonssøknad og forslag til reguleringsplan*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/98594> (lest 02.05.2024).
- Statkraft. (2009). *Tilleggsutredninger for Storheia vindkraftverk og tilhørende nettilknytning*. Tilgjengelig fra: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/228369> (lest 02.05.2024).
- Statkraft. (u. å.). *Storheia vindpark* Tilgjengelig fra: <https://www.statkraft.no/om-statkraft/hvor-vi-har-virksomhet/norge/storheia-vindpark/> (lest 02.05.2024).
- Stortinget innst. 483 L (2022-2023). *Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i energiloven og plan- og bygningsloven (vindkraft på land)*. Oslo: Energi- og miljøkomiteen. Tilgjengelig fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2022-2023/inns-202223-483/?m=-1>.

Winge, N. K. (2013). *Kampen om arealene*. Oslo: Universitetsforlaget.

Intervjuguide

Konfliktlinjer ved utbygging av vindkraftanlegg på land

Intervjuspørsmål

Del 1

Opplysninger om intervjuobjektene

- Faglig bakgrunn og stilling?
- Hva var din rolle ved utbygging av vindkraftverket?

Del 2

Før konsesjonssøknaden

- På hvilken måte og på hvilket tidspunkt ble du kjent med planene om vindkraftverk?
- I hvilken rekkefølge tok tiltakshaver (hvem var det) kontakt med de forskjellige interessentene? (interessenter er f.eks kommunen, grunneiere, industrien ol.)
- Var det samsvar med kommunens egne planer og tiltakshavers planer.
- Skapte planene om vindkraftutbygging konflikter i lokalmiljøet?
- Hvilke interessenter gav uttrykk for motstand mot utbygging?

Politikernes rolle og den kommunale behandlingen

- Hvordan kom kommunen frem til beslutningen om å etablere vindkraft (hvilke standpunkt var viktige i beslutningsprosessen).
- Ble det avdekket eventuelle konfliktområder?
- Med tanke på konfliktnivået var det stor uenighet blant lokale politikere, andre interessenter?
- Hvilke standpunkt/argumenter ble fremmet for og imot utbygging.
- Førte diskusjonene som fulgte, for og imot utbygging til personlige konflikter rettet mot noen som deltok i beslutning som førte til etablering av vindkraftverk?
- Eventuelt hvilke krav ble stilt? (til kommunen og til andre aktører)

Hvordan var dialogen og saksgangen mellom de ulike aktørene?

- Utbygger
- organisasjoner
- NVE
- OED
- Fylkesmann
- Fylkeskommune
- Grunneiere
- lokalbefolkning
- lokalt næringsliv

Lokalmiljø

- Hvordan ble utbyggingsplanene mottatt i lokalsamfunnet?
- Er det noen felles oppfatninger blant de som har vært positive/negative til etablering av vindkraftverk?

- I løpet av utbyggingsfasen, ble holdningen til etablering av vindkraftverk endret hos de forskjellige grupper av interessenter og har dette gitt seg uttrykk innad i kommunen?

Del 3

Etter konsesjon

- I etterkant at konsesjon ble gitt, hvordan vil du vurdere selve prosessen, var det forhold som dere kunne ønske var annerledes?
- Sett i etterkant, ble alle relevante forhold tatt opp i løpet av konsesjonsprosessen (noen spesielle hensyn)?
- I etterkant, har det blitt avdekket forhold som ikke har vært tenkt på i løpet av prosessen?
- Har det vært konflikter mellom stat og kommune i løpet av utbyggingen, i så fall hvilke?
- Har Plan- og bygningsloven gitt noen føringer som har påvirket konfliktnivået?
- Olje og energidepartementets har planer for miljø, transport og anleggsplan for utbygging (MTA). Hvordan har dette blitt møtt av utbygger?
- Hvordan har bestemmelsene gitt av Norges vassdrag og energidirektorat (NVE) blitt fulgt opp?

Til slutt

Er det ellers noen viktige forhold som jeg ikke har spurt om, og som du mener er viktig med tanke på å kunne gi en riktig beskrivelse av konfliktlinjer?

Vil du delta i forskningsprosjektet

Konfliktlinjer ved utbygging av landbaserte vindkraftanlegg

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke konfliktlinjer i tilknytning til vindkraftutbygging på land. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskningsprosjektet er en del av min masteroppgave (30 sp) i Eiendom ved NMBU. Spørsmålene jeg vil stille vil belyse problemstillingen om hvordan konfliktene mellom forskjellig interessegrupper påvirker utbygging av vindkraftanlegg på land?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges miljø og biovitenskapelig universitet (NMBU) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta da du har en rolle i det offentlig lokal miljøet, og dermed har god innsikt i saksforholdet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta innebærer det å svare på spørsmål om utbyggingsprosjekter. Særlig med tanke på interessenters syn på prosessen og resultatet på utbyggingen.

Metoden som vil bli brukt er semi strukturert dybdeintervju. Opplysninger som samles inn gjennom intervjuet vil bli notert ned, og etter at oppgaven er levert inn og godkjent vil notater bli destruert.

Hvis du deltar i prosjektet, vil det innebære et intervjuet som vil ta ca. 1 time.

Eksempler på spørsmål som stilles i intervjuet:

- Hvilke interessenter gav uttrykk for motstand mot utbygging?
- Hvordan ble utbyggingsplanene mottatt i lokalmiljøet?

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Kun min veileder ved NMBU vil ha tilgang til mine notater i dette prosjektet.

VEDLEGG 2: Informasjons- og samtykkeskjema

Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data» Data materialet vil være innelåst og kryptert.

Opplysninger som er gitt vil ikke bli knyttet til enkeltpersoner.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven er godkjent ca. 15.12.23 prosjektslutt. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Norges miljø og biovitenskapelig universitet (NMBU)* har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Norges miljø og biovitenskapelig universitet (NMBU) ved:

- Veileder: *Ingrid Wang Larsen* tlf: [redacted] og mail: [redacted]

- Student: *Linn Hjelmås* tlf: [redacted] mail: [redacted]

Vårt personvernombud:

- *Hanne Pernille Gulbrandsen* tlf: [redacted] og mail: [redacted]

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Linn Hjelmås
Forsker og student

Ingrid Wang Larsen
Veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*Konfliktlinjer ved utbygging av landbaserte vindkraftanlegg*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway